

erdélyi riport

H E T I H Í R M A G A Z I

XIV. ÉVF. 6. (557.) SZÁM – 2015. FEBRUÁR

Hitoktatás: kötelezőből
választhatóvá

TÁRSADALOM

Nagyvadakra lő
a felpörgött DNA

AKTUÁLIS

Cserna-Szabó András
író, szerkesztő

INTERJÚ

*Pásztor Anna, Pásztor Sámuel –
Anna and the Barbies*

Kezdetek el
élni!

A Váradi Törzsasztal

vendége

Kántor Lajos

Széchenyi díjas,
Hazám-díjas
irodalomtörténész

2015. február 20-án,
pénteken este 6-kor
az Illyés Gyula
Könyvesboltban
(Teleki utca)

szépírók
társasága

beszélgetőtársa

Kőrössi P. József

Szervező a *Várad* folyóirat

tartalom

4–6 A hét hírei

Szűcs László: Erőből minden elrontható

AKTUÁLIS

7–9 Cseke Péter Tamás:
Nagyvadakra ló a felpörgött
DNA

NÉZŐPONT

10 Parászka Boróka:
Játsszunk parlamentesdit?
11 Tasnádi-Sáhy Péter:
Tündér Lala barátsága

INTERJÚ

12–14 Szilágyi Aladár:
A regény nem magasabb
rendű a novellánál – Cserna-
Szabó András író, szerkesztő

TÁRSADALOM

15–17 Parászka Boróka:
Civil adó – két százaléknyi
kérdék

18–20 Kustán Magyar
Attila: Hitoktatás –
kötelezőből választhatóvá

INTERJÚ

21–23 Tasnádi-Sáhy Péter:
Kezdetek el élni! – Pásztor
Anna és Pásztor Sámuel,
az Anna and the Barbies
együttes alapítói

TÉKA

24 Parászka Boróka: Erdély-
színház – Gáspárik Attila:
Megszületett Kolozsváron
című kötetéről

THALIA

25 Simon Judit: Brecht
előadás kevés Brecht-tel
– a Koldusopera szatmári
előadásáról

MOZIMUSTRÁ

26 Kustán Magyar Attila:
Ötpercesek a monitoron

CÍMLAPPOTÓ: TASNADI-SÁHY PÉTER

ERDÉLYI RIPIORT –
KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS HETILAP
XIV. ÉVF. 6. (557.) SZÁM

FŐSZERKESZTŐ: SZŰCS LÁSZLÓ

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: MARKÓ BÉLA
(ELNÖK), TIBORI SZABÓ ZOLTÁN,
GÁLFALVI ZSOLT, VISKY ANDRÁS,
JAKOBOVITS MIKLÓS (1936-2012)

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ: STANIK ISTVÁN

KINDE ANNAMÁRIA (1956-2014)

MUNKATÁRSÁK: CSEKE PÉTER TAMÁS,
KUSTÁN MAGYARI ATTILA,
PARÁSZKA BORÓKA, SIMON JUDIT,
SZILÁGYI ALADÁR, TASNADI-SÁHY PÉTER,
BORSI BALÁZS

MŰSZAKI SZERKESZTŐK:

BÁLINT ALÍZ, BENKŐ J. ZOLTÁN

SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR: FODOR JUDIT

ÁLLANDÓ SZERZŐK: GÁL MÁRIA,
KŐRÖSSI P. JÓZSEF, SIKE LAJOS, SZÉKEDI
FERENC, SZÉKELY ERVIN, ZSEHRÁNSZKY
ISTVÁN, VARGA MELINDA, TAMÁS PÁL
DESIGN: MIHÁLY LÁSZLÓ

A KÓS KÁROLY AKADÉMIA ALAPÍTVÁNY
MEGBÍZÁSÁBÓL KIADJA

A RIPIORT KIADÓ KFT., NAGYVÁRAD.

FELELŐS KIADÓ: SIMON JUDIT

ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ: BÉRES ATTILA

ADMINISZTRÁCIÓ: POZMAN ERIKA,
DUNSOARA BRIGITTA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

410161 NAGYVÁRAD (ORADEA),

MAGNOLIEI U. 29.

TELEFON/FAX: +40/259/419-924

E-MAIL: RIPIORTKIADO@GMAIL.COM

ELŐFIZETÉSI DÍJSZABÁSAINK: 3 HÓNAPRA
30 LEJ, 6 HÓNAPRA 50 LEJ, EGY ÉVRE 90 LEJ.

MAGYARORSZÁGI ELŐFIZETÉSI DÍJAK:
3 HÓNAPRA 5.000 FORINT, 6 HÓNAPRA
8.500 FORINT, EGY ÉVRE 15.000 FORINT.

BANKSZÁMLASZÁM:

RON: BANCA TRANSILVANIA ORADEA

RO57 BTRL 0050 1202 5360 21XX;

HUF: BANCA TRANSILVANIA ORADEA

RO30 BTRL 0051 2202 5360 21XX –

SWIFT: BTRLRO22.

KÉSZÜLT A NAGYVÁRADI

EUROPRINT NYOMDÁBAN.

FELELŐS VEZETŐ: DERZSI ÁKOS

ISSN 1583-3402

röviden

■ **Megnyerte Sorin Apostu** volt kolozsvári polgármester a román állam ellen indított strasbourgi perét, de nem kap kártérítést. A tavaly korrupciós bűncselekményekért elítélt politikus az embertelen fogvatartási körülmények miatt fordult panasszal az Európai Emberi Jogi Bírósághoz. Apostu szerint a szamosújvári és a rahovai börtönben az elítéltek személyes higiéniájának legelemibb követelményeit sem biztosítják. A romániai elítéltek sorra nyerik Strasbourgban a rossz börtönkörülmények miatt az állam ellen indított pereket.

■ **Tízmillió lejes garanciaalapot** különített el a kormány 2015-re. A támogatást azok a lakószövevények és magánszemélyek vehetik igénybe, akik hitelt szeretnének felvenni lakások hőszigetelésére. A program beindításától 2014 októberéig 6,4 millió lejjel, 23 hitelfelvételre vállalt garanciát a kormány.

■ **Újrakezdik a „bányászjárás” ügyében** a büntetőjogi vizsgálatot, közölte a legfőbb ügyészség. 1990. június 13. és 15. között Zsil-völgyi bányászok dúlták fel a fővárost, hogy „megvédjék” Ion Iliescu akkori államfő hatalmát a politikai ellenfelektől. A bányászok tüntetőket, diákokat és egyszerű járókelőket bántalmaztak, feldúlták az ellenzéki pártok székházát. Hat ember életét vesztette, mintegy százan megsebesültek. A korábbi vizsgálatokat 2009-ben vádemelés nélkül lezárták. Az áldozatok panasza nyomán a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bírósága az atrocitások kivizsgálására és kártérítésre kötelezte az államot.

Vitában a Valutaalappal

A Nemzetközi Valutaalap (IMF) az állami vállalatok hatékonyságának növelését kéri a bukaresti hatóságoktól, akár csak az állami segélynyújtások beszüntetését. Az IMF küldöttsége a 2013-ban, az IMF irányítása alatt megkötött, 4 milliárd euró elővigyázatossági típusú hitelszerződés keretében soron következő felülvizsgálat céljából látogatott Bukarestbe.

Mihai Tudose román gazdasági miniszter közölte, hogy az IMF főbb kérései közé tartozik az állami segélynyújtás beszüntetése, amit a nemzetközi hitelezők szerint Románia úgy ad, hogy időnként eltörli a vállalatoknak az állammal szemben felhalmozott adósságát. - Amikor egy állami cég nem fizet egy másik állami vállalatnak, az pedig egy harmadiknak, akkor ez a körbejáratás is egyfajta jogtalan állami segélynyújtásnak számít, hiszen az állami adósság egy részétől mentesített vállalat egy magántulajdonban lévő hasonló céggel állhat így tisztességtelen versenyben - magyarázta a miniszter.

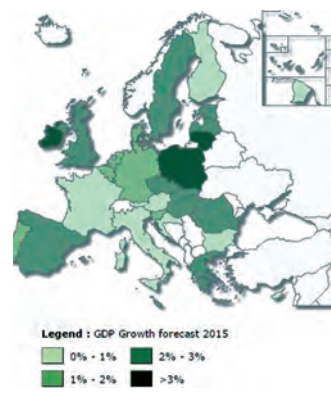
A Valutaalap nem ért egyet a magáncsőd bevezetésével és azzal sem, hogy a kormány elindítsa az első autó programot. A felek között már tavaly nézeteltérések merültek fel, a román kormány a nemzetközi

hitelezők jóváhagyása nélkül csökkentette 5 százalékkal a munkáltatói nyugdíjjárulékat.

Javuló román kilátások

Románia 2,7%-os gazdasági növekedésre számíthat 2015-ben, fogalmaz az Európai Bizottság legújabb prognózisa, mely 3 tizedszázalékkal javított őszi előrejelzésén. A testület veszélyforrásként említi az orosz-ukrán konfliktust, ami rontja a térség országainak piaci helyzetét, s elriaszthatja a külföldi befektetéseket. Magyarország esetében az idei évre 2,4, jövőre 1,9 százalékos GDP-gyarapodással számolnak.

Az EB szerint idén – 2007 óta első ízben – az EU valamennyi tagállamának gazdasága visszaáll a növekedési pályára. A szórás nagy lesz, a skála a 0,2 százalékkal növekvő horvátoktól a 3,5 százalékkal repesztő írekig terjed. A növekedés átlaga az unióban 1,7 százalékra, az euróövezetben 1,3 százalékra emelkedhet 2015-ben. A kereslet erősödésének, a laza monetáris politikának és a kiegyensúlyozott nemzeti költségvetéseknek köszönhetően a növekedés 2016-ban elérheti a 2,1, illetve az 1,9 százalékot – a brüsszeli forgatókönyv szerint. A Nemzetközi Valutaalap nem ennyire optimista: nemrég le-

felé módosította az euróövezeti prognózisát: az idén 1,2, jövőre 1,4 százalékos növekedésre számításra a 19 tagú övezetet.

Prioritás a decentralizációs törvény

Az RMDSZ prioritásának nevezte Borbély László politikai alelnök a decentralizációs törvény újratárgyalását. Úgy értékelte, fontos, hogy a kormány időben konzultáljon a parlamenttel az aktuális törvényekről, kikérje a képviselők, szenátorok véleményét, a parlament pedig, ha szükséges, felelősségre vonja a kormány képviselőit. A következő időszakban olyan témák kerülnek terítékre, mint a pénzügyi törvénykönyv vagy a választási törvény.

A Szövetség elvárja a kormánytól, hogy a kisebbségi oktatás tekintetében másként járjanak el az osztályösszevonások terén, mint a többségi tanintézményekben, különben, főként a szórványban, asszimilációs folyamatoknak lehetünk tanúi.

Közben bűnvádi eljárás lefolytatásához kérte a képviselőház hozzájárulását a korrupcióellenes ügyészség (DNA) Borbély László volt környezetvédelmi miniszter ügyében, akit befolyással való üzérkedéssel gyanúsítanak. A DNA januárban közölte, újrakezdi a vizsgálatot az RMDSZ politikai alelnöke ellen. Bor-

bély László akkor azt mondta: ügyét tavaly vádemelés nélkül lezárták, és fogalma sincs róla, mi állhat a vizsgálat újrakezdésének hátterében.

Florea nem enged vonulást

A Székely szabadság napján, március 10-én nem lesz felvonulás Marosvásárhelyen – közölte Dorin Florea. A vásárhelyi polgármester úgy fogalmazott, a románoknak sem engedélyezne olyan felvonulást vagy rendezvényt, amely sértené a magyarok méltóságát.

„Marosvásárhely a harmónia városa és nem a konfliktusoké” – hangoztatta Florea. Az előljáró a 2013-as „rossz tapasztalatokra” való tekintettel nem tartja jó kezdeményezésnek, ezért nem hagyta jóvá a március 10-re tervezett felvonulást a Székely Vértanúk Emlékművétől a városközpontig. Arra a kérdésre, mi lesz, ha a tavalyi történetekhez hasonlóan, az idén is „spontán” felvonulás lesz a városban, azt mondta: ez nem fog megtörténni, de ha mégis, akkor törvénybe ütközik.

Szerinte ünnepelhetnek a székelyek, emlékezhetnek március 10-én az emlékműnél, sőt javasolja, hogy egy ünnepi műsort is mutassanak be, de ha petíciót akarnak átnyújtani a prefektusnak, akkor azt tíz ember tegye meg.

Búcsú a Mentortól

Csődbe jutott, és beszűntetett tevékenységét a marosvásárhelyi Mentor könyvkiadó. Egy január végi bírósági végzést követően zárolták a cég vagyosságát. A kiadó 65 ezer kötetből álló készletének elárverezését a csődbiztos április 24-ig készíti elő. A kiadó vezetője, Káli-Király István (fotó) szerint félő, hogy a könyveket hulladékpapírként értékesítik.

Az 1992-ben bejegyzett Mentor 1998-tól évi 40-50 kötetet jelentetett meg. Wass Albert életművének a kiadásával vált ismertté a Kárpát-medencében. Káli-Király elmondta, a Wass-kötetek kiadásából származó nyereséget olyan történelmi, művészettörténeti, néprajzi kötetek kiadására fordították, amelyek veszteséget generáltak. A kiadó 2007-ben jutott válságba, amikor csődöt jelentett kötetének magyarországi forgalmazója. 2013 nyarától csődbiztos felügyelte a kiadó gazdálkodását, de a tartozások átütömeztetett kifizetési tervét sem sikerült teljesíteni.

A kiadóvezető megemlítette, felmerült a profilváltás lehetősége, az áttérés olcsóbb kiadványok kiadására, amelyekből nagyobb bevételre számíthattak volna. „Én azonban úgy találtam, a Mentornak olyan neve van, elsősorban a tényirodalomban, hogy ezt a váltást nem vállalhatjuk fel” – mondta Káli-Király, magára vállalva a csőd felelősségét.

Indul a nyugtalottó

A pénzügyminisztérium közvitára bocsátott rendelettervezete szerint a hazai vásárlók már elkezdhetik gyűjteni az üzletekben kapott, 1 és 999 lej közötti összegű pénztári nyugtákat, hogy részt vehessenek az első, április 13-i nyugtalottó-sorsoláson. A minisztérium pontosította, hogy az ortodox húsvétkor tartandó

vezércikk

SZÚCS LÁSZLÓ

Erőből minden elrontható

Kemény hete lehetett Angela Merkel kancellárnak. Miután rövid, de intenzív látogatást tett Budapesten, melynek érdemi, kevésszemközti részét jótékony homály fedi, maga mellé vette hű fegyverhordozóját, Hollande francia államfőt, s előbb elrepültek Kijevbe Porosenko elnökhöz, feltehetően azért, hogy beavassák béketervük részleteibe. Aztán egy nappal később ugyanezt Putyinnak is előadták Moszkvában. Ám hiába tárgyaltak öt órán át a Kremlben, vacsora előtt, közben és után, szigorúan hatszemközt (Merkel orosz nyelvtudása a tolmácsok bevonását is fölöslegessé tette), az orosz elnök kikoszorúzza őket, maradt az újabb minszki folytatás reménye, ígérete. Ebben már telefonon, négyesben állapodtak meg. Úgy tűnik, annál okosabbat és hatásosabbat nem találhatnak ki, mint ideig-óráig távoli országok semleges kéksisakos katonáit telepíteni a vértől áztatott kelet-ukrajnai tájba.

Közben Münchenben rendeztek egy szócséplő, fölösleges biztonsági konferenciát is, ahol az amerikai diplomácia vezetője is megjelent, s ugyan Kerry lepacsizott mindenkivel, úgy tűnik, Merkelék az Egyesült Államok nélkül tesznek kísérletet a tavaly április óta zajló fegyveres konfliktus lezárására. Ha nem sikerül, Washington majd vidáman felfegyverzi az összeomlás jeleit mutató ukrán sereget.

Egyszerűnek tűnik a kérdés, mennyit ér Európának ez a béke, pontosabban mennyit hajlandó kockáztatni Ukrajnáért az Unió? Az már egyértelmű, hogy itt rég többről van szó delikát energia-biztonsági kérdésnél. S mi van, ha Brüsszel meghátrál, kezdhetünk aggódni a Baltikumért? Van ott pár apró NATO-tagállam.

Putyin azt mondogatja, ő senkivel sem akar háborúzni, de ezt még az övéi sem mind hiszik el neki. Határtalan békevágyában állítólag még az örült észak-koreaiakkal is szívesen hadgyakorlatozna.

Márpedig ez a mostani állóháború neki sem érdeke, hiszen a szankciók napról-napra ártanak az orosz gazdaságnak (az ukrán már rég sehol), s a szegény energia-exportőrt az alacsony olajár is húzza. Mindezt mivel ellentételezheti, két-három lepusztult kelet-ukrajnai megye bekebelezésével? Esetleg egy szárazföldi kapcsolattal a Krím felé? De mi ellentételezi a sok ezer áldozatot, akik számát a német hírszerzés már ötvenezresre becsli? És ki beszél ma már a lelőtt maláj gép ártatlan halottairól?

Merkel után a napokban Putyin látogat a magyar fővárosba. Sokat lendíthetne a hangulaton, ha közben Minszkben valóban egymás tenyerébe csapnak a küzdő felek. Bár sok öröme akkor sincs ok, tudjuk, a Minszkben kötött békék törékenyek.

Orbának Putyint fogadva nem kell attól tartania, hogy vendége majd kellemetlenkedik vele, inkább élvezheti, hogy mellette pár órára rávetül a nagypolitika fénye. Valami üzletet is nyélbe ütnek, s összezsírozják illiberális nézeteiket. De az érdek az Unió, a halódó nyugat mellett tartja a magyar kormányfőt, nem a veszélyes barát oldalán, aki úgy gondolja, hogy erőből minden megoldható. A gyakorlat azt mutatja: erőből minden elrontható.

röviden

■ **Első fokon 22 év letöltendő börtönrre ítélt a bukaresti ítélőtábla egy bírót hivatali visszaélés és korrupció miatt. Romániában eddig ez a legsúlyosabb büntetés korrupciós perben. Az ügyészség szerint Mircea Moldovan a bukaresti törvényszék bírójaként 30 ezer lej mellett élelmiszereket, szőnyeget és televíziót is elfogadott. A bíró főként csőd eljárásokról döntött, a kenőpénzt üzletemberekől, csődgondnokoktól kérte. Azért kapott ilyen súlyos ítéletet, mert több bűncselekményért ítélték el.**

■ **30 napra letartóztatták Adrian Sârbut, a Pro TV tévécsatorna és a Mediafax hírügynökség alapítóját: adócsalásra, sikkasztásra és pénzmosásra való felbujtással gyanúsítják. Állítólag fantomcégek tucatjait hozatta létre hajléktalanok nevében, hogy az általa vezetett sajtótrösztnél dolgozókat e cégeken keresztül jogi szerződésekkel fizesse. A fantomcégek nem fizettek adót, nem is lehetett behajtani rajtuk. Sârbu politikai leszámolásnak minősítette őrizetbe vételét, amely mögött Ponta kormányfő áll.**

■ **Lemondott Toni Greblă alkotmánybíró, akit befo lyással való üzérkedéssel és bünszövetkezetben való részvétellel gyanúsít a DNA. Lemondását azt követően nyújtotta be, hogy a DNA letartóztatásához kérte a szenátus házbizottságának hozzájárulását. A kilenc tagú alkotmánybíróságba háromévente nevez ki egy-egy tagot a képviselőház, a szenátus és az elnöki hivatal. Egy alkotmánybíró előzetes letartóztatásához vagy bíróság elé állításához az ügyészségnek meg kell szereznie az őt kinevező testület hozzájárulását.**

▷ sorsoláson a február 2. és március 28. közötti dátumú szelvényekkel lehet pénzt nyerni. A rendelettervezet rögzítette azt is, hogy az első sorsolás nyereményalapja 1 millió lej lesz, egy-egy nyeremény összege pedig 1500 lej.

A Román Lottótársaság által lebonyolított sorsolás nyerteseinek listáját az adóhatóság (ANAF) honlapján teszik közzé, a lista legkevesebb 30 napig elérhető lesz. A pénzjutalmat a sorshúzást követő 60 napon belül igényelnie kell a nyertes nyugta tulajdonosának az ANAF bármelyik kirendeltségénél. Az összeget 60 napon belül a pénzügyminisztérium fizeti ki.

Angela Merkel, a béketeremtő

Közös nyilatkozat nélkül fejeződtek be a Kremlben Angela Merkel német kancellár, Francois Hollande francia és Vlagyimir Putyin orosz államfő (fotó) az ukrajnai válság megoldását célzó hatszemközti tárgyalásai.

Az orosz elnöki szóvivő, Dmitrij Peszkov elmondta: 5 órán át tartott a német-francia-orosz csúcstalálkozó. Merkel, Hollande és Putyin nem adtak

semmilyen információt a tárgyalásokról, amelyek szakértők és küldöttségeik tagjai nélkül, a legnagyobb titoktartás mellett folytak.

Merkel és Hollande a moszkvai találkozó előtt ugyancsak hosszasan tárgyalt Kijevben Petro Porosenko ukrán államfővel. Az ukrán fővárosban sem tettek közös nyilatkozatot, csak annyit tudni, hogy a két politikus új béketerve a Donyec-medence egyfajta decentralizációját tartalmazza – jelentette ki Jevhen Perebijnisz ukrán külügyi szóvivő.

Vlagyimir Putyin állítólag a kelet-ukrajnai konfliktus „befagyasztását” szeretné, a Donyec-medencét olyan képződménnyé változtatva, amely fékezi Ukrajna reformtörekvéseit és közeledését Európához.

Francois Hollande Moszkvából hazatérve az utolsó esélyek egyikének nevezte a német kancellárral közös törekvéseit a kelet-ukrajnai válság rendezésére és a háború elkerülésére.

Angela Merkel német kancellár szerint az ukrán hadsereget nem lehet annyira felfegyverezni, hogy Vlagyimir Putyin arra a belátásra jusson, hogy katonai vereséget szenvedhet Ukrajnában. Merkel a müncheni nemzetközi bizton-

sággpolitikai konferencián tartott előadása után a közönség kérdéseire válaszolva az ukrán hadsereg nyugati fegyverekkel való támogatásának gondolatával kapcsolatban elmondta: „nincs garancia arra, hogy Putyin azt teszi, amit várunk tőle”, de a Nyugat „katonai részvétele” sem térítené jobb belátásra az orosz elnököt.

Simicska médiaháborút indított

Sajtháború tört ki Magyarországon, miután lelkiismereti okokra hivatkozva a Magyar Nemzet, az mno.hu, a Hír Tv és a Lánchíd Rádió vezetői benyújtották a lemondásukat. A médiabirodalmat irányító Simicska Lajos azt mondta, kirúg minden orbánistát, és a miniszterelnököt is erős szavakkal illette.

A magyarországi sajtó szerint a felmondások hátterében az áll, hogy a főszerkesztők nem értettek egyet a Simicska Lajos által megszabott új irányvonallal, vagyis a kormánnyal szembeni kritikus magatartással. A *hvg.hu* értesülései szerint a felmondások bejelentése nem független attól, hogy Simicska Lajos korábban azt nyilatkozta, ha több reklámadót kell fizetnie a jövőben a magyar cégeknek, akkor „totális médiaháború lesz”. Simicska korábban Orbán Viktor iskolatársa, bizalmasa, a Fidesz gazdasági háttérembere volt.

Orbán Viktor korábban egy, a magukat jobboldalinak valló főszerkesztőknek szervezett beszélgetésen közölte, a jövőben ne számítsanak arra, hogy jelentősebb mértékű állami hirdetéshez jutnak, a saját lábukon kell majd megállniuk.

Simicska múlt pénteken 100 millió forint körüli áron kivásárolta Liszky Gábor tulajdonrészét a Magyar Nemzet kiadójában, majd új főszerkesztőket, illetve igazgatókat nevezett ki.

Nagyvadakra lő a felpörgött DNA

Washingtoni nyomás? Az új államfőnek való megfelelési kényszer? CSEKE PÉTER TAMÁS politológust, elemzőt, jogász-politikust kérdezett arról, miért zakatol az igazságszolgáltatás gépezete a korábbinál is hangosabban Klaus Iohannis elnökké választása után.

A korrupció és a szervezett bűnözés elleni ügyészség Traian Băsescu mandátuma alatt sem tétlenkedett, ám Klaus Iohannis államfővé választása után, 2015 januárjától szinte követhetetlen ütemben indítottak eljárásokat volt miniszterek, képviselők, szenátorok, médiamágnások, üzletemberek, vagy akár alkotmánybíró és orvosi kamara elnök ellen (lásd keretes írásainkat). Újdonság, hogy a vádhatóság gyanúsítottai közé – az *Erdélyi Riport* lapzártája után vélhetően rácsok mögé – került a volt államelnök bizalmasa, Elena Udrea is. Illetve még valami megváltozott: a korábbi gyakorlattól eltérően a parlament futószalagon hagy jóvá minden, az ügyészek által beterjesztett kiadatási kérést. Mi állhat a jelenség hátterében?

Külső nyomás, megfelelési kényszer?

Az *Erdélyi Riport* által megkeresett Székely István szerint minderről információk hiányában csak spekulálni lehet. A kolozsvári politológus mindenesetre amerikai nyomásra és a hazai titkosszolgálatok Iohannisnak való megfelelési kényszerére gyanakszik. Emlékeztetett arra, hogy az amerikai döntéshozók többször is szóvá tették a romániai korrupciót. Ezt a jelenséget Washingtonban a gazdasági, üzleti szférával összefüggésben tartják aggasztónak, mert rombolja a versenyt. „Az amerikaiak és a nyugat-európaiak azt látják, egy bizonyos korrupciós szint után nincs esélyük hatékonyan befektetni Romániában, hiszen panellakásokban működtetett vállalkozások nyomnak le olyan nagy cégeket, amelyeknek a

Elena Udrea selfie-zik. Ártatlannak látja magát

„Nem feltételezem azt, hogy korábban ne lettek volna millió eurós nagyságrendű korrupciós ügyek. Most azonban a nagyobb tételű ügyeket vették elő, és ezeken nagyobbakat is lehet bukni” (Székely István)

korrupció miatt nem tud érvényesíteni technológiai vagy a tőkeelőnye” – magyarázta. Székely szerint Washingtonban úgy látják, Romániában már a nemzetbiztonságot kockáztató szintet ért el a korrupció, ami a térség stabilitását is veszélyezteti. Ez az amerikaiak számára azért is aggasztó, mert megszületett a döntés a NATO-csapatok Romániába telepítéséről.

A titkosszolgálatok szerepéről a politológus azt mondta: számára egyértelmű, a DNA eljárásaihoz a hírszerző szolgálat (SRI) adja a muníciót. Emlékeztetett arra, hogy a SRI a megfigyelések és lehallgatások révén sok adat birtokában van. Ezek a dossziék jó ideje léteznek, ám most érkezett el a pillanat, amikor elővették azokat. „Ezt akár pozitívumnak is lehet tekinteni. A szerencsésebb posztkommunista országokban egyszer csak megszületik a felismerés, hogy a korrupció kapcsán világos cezúrárt kell húzni. Magyarországon 1993-ban húzták meg azt a bizonyos vonalat, bár az is látszik, a korrupció nem egyszeri döntéssel szorítható vissza” – fogalmazott.

Székely István úgy látja, a parlament csak formálisan képes ellenőrzése alatt tartani a hírszerző szolgálatokat. Így például soha nem

fogjuk megtudni, igazak-e Elena Udreának a SRI ügyvivő vezetőjére vonatkozó állításai. „Bármire azt mondhatja a titkosszolgálat, hogy ez nemzetbiztonsággal kapcsolatos kérdés, amelyre a válasz a törvény szerint titkosított” – fogalmazott. Megjegyezte, a titkosszolgálatok felügyelete működő demokráciában is nehézkes, a szovjet típusú titkosszolgálatok konverziója pedig még nem történt meg teljes mértékben. A politológus idézte a SRI első igazgatóját, Virgil Măgureanut, aki a napokban azt nyilatkozta, hogy a rendszerváltás után az amerikaiak és a nyugat-európaiak a titkosszolgálatok teljes reformját várták el Romániától, ám ez a folyamat a Băsescu éra alatt még nem fejeződött be. „Măgureanu nyilatkozata azt sejteti, mintha most is az lenne a titkosszolgálatoknál a tét, hogy ezek az intézmények úgy működjenek, ahogy a nyugatiak szempontjából működniük kell, hiszen az ukrainai történések kapcsán fontos feladatoknak kell eleget tenniük” – jegyezte meg.

Holló a hollónak is... Székely István életszerűnek nevezte azt a hipotézist, hogy az ügyészek azért kezdték el csak most szorongatni a volt államfőhöz közel álló po-

litikusokat (például Elena Udreát és Adrian Videanut), mert Traian Băsescu már nincs hatalmon. Szerinte a DNA működésében érdekes változás figyelhető meg: míg korábban kisebb tételű korrupciós bűncselekményeket göngyölített fel, most már sokszor tízmillió eurós tételek után nyomoznak. „Mintha korábban lett volna egy hallgatólágos konszenzus arról, hogy holló a hollónak nem vájja ki a szemét. Nem feltételezem azt, hogy korábban ne lettek volna millió eurós nagyságrendű korrupciós ügyek. Most azonban a nagyobb tételű ügyeket vették elő, és ezeken nagyobbakat is lehet bukni” – fogalmazott a politológus.

Arra a kérdésünkre, hogy milyen hatással lesz a DNA aktiválódásának Románia nemzetközi megítélésére, Székely István kijelentette: az országot rossz fényben tünteti fel az ilyen nagymértékű korrupció felmutatása, ám a felmutatás tényének kedvező visszhangja lehet. „Románia megítélésének szerintem jót tesz, hogy ennyire határozottan fellép a korrupció ellen, hiszen az országot eddig is az EU egyik legkorruptabb államaként tartották nyilván. Ezen a megítélésen csak javítani lehet a korrupció visszaszorításával” – szögezte le a politológus.

„Ki kellett seperni a portát”

Boda József szerint az elmúlt hetek eseményeit a rendszerváltás folyamatának, Románia múlttal való

A korrupcióellenes ügyészség bukaresti székházának bejárata. Átállás nagyhalakra?

„Iohannis-nak nem fáj a szíve senkiért. Nem kell egyebet tennie, mint különösebb izgalmak nélkül kívülről szemlélni, hogy tisztára söprik az ügyészek azt a portát, amelyet az elődjétől örökölt” (Boda József)

szakításának a kontextusában kell értelmezni. A bukaresti politikai elemző Székely Istvánhoz hasonlóan úgy fogalmazott: az országban most érkezett el az a pillanat, hogy „húzzon egy vonalat”. Emlékeztetett arra, hogy Romániában a rendszerváltás óta szinte csak nemzetközi nyomásra történtek meg a jelentősebb változások. Ilyen értelemben egyetért a kolozsvári politológussal abban, hogy a korrupcióellenes hadjárat felgyorsulása amerikai nyomásra történt. „Románia tagja a NATO-nak és geopolitikai szempontból kiemelt helyzete van a katonai szövetségben. A deveselu-i katonai bázis majdnem elkészült, hamarosan NATO-parancsnokságot hoznak létre az országban. Romániának ki kellett söpörnie a portáját, mielőtt megérkeznének az

amerikaiak” – magyarázta az Erdélyi Riportnak.

Boda úgy véli, az előző államfő nevéhez fűződik a romániai igazságszolgáltatás reformja, az ügyészség megerősödése. Ám ez nem járt együtt a politikai osztály reformjával, és ez Traian Băsescu nagy kudarcának tekinthető. Másfelől az elemző számára egyértelmű, hogy az Elena Udrea elleni eljárások beindítása összefügg a volt államfő mandátumának lejártával. „Nem arról van szó, hogy Băsescu parancsára az ügyészek nem mertek hozzányúlni Elena Udrea-hoz. Sokkal inkább arról, hogy a hírszerző szolgálatok csak most nyújtottak elegendő információt az ügyészeknek az eljárások megkezdéséhez. A SRI ugyanis korábban nem akarta magára haragítani a volt államfőt. Miután Băsescu távozott a hivatalából, Elena Udrea ügyei robbantak egy nagyot” – vélekedett. Boda szerint szintén a titkosszolgálatokat terheli a felelősség amiatt is, hogy nem figyelmeztették a volt államfőt politikai kegyeltjének viselt dolgairól. Például arról, hogy Elena Udrea a volt férje, Dorin Cocos révén több szál is fűzi kétes hírű üzletekhez. „Ráadásul Cocos sokat nyereszkedett azon, hogy az államfő bizalmasa, később pedig miniszter is volt a felesége” – tette hozzá. Boda nem zárja ki azt sem, hogy mindezekről Băsescu is tudott, ezért a volt államfőnek is lesz előbb-utóbb elszámolnivalója az ügyészségen. A politikai elemző úgy látja: az új államfőnek passzív szerepe van ebben az egész történetben.

Magyar politikusok is érintettek

A képviselőház vélhetően a Borbély László volt környezetvédelmi miniszter elleni bűnvádi eljárás lefolytatásához is hozzájárul. A politikust többrendbeli befolyással való üzérkedéssel gyanúsítják. A DNA a cotroceni-i hatalomváltás után, januárban közölte, hogy újakezdi a vizsgálatot a RMDSZ politikai alelnöke ellen. Borbély erre akkor úgy reagált: ügyét tavaly vádemelés nélkül lezárták, fogalma sincs, mi állhat a vizsgálat újakezdésének hátterében.

A DNA 2012 áprilisában már megpróbált bűnvádi eljárást indítani Borbély ellen, de ahhoz nem járult hozzá a képviselőház. A politikust azzal gyanúsították, hogy 2011-ben egyik miniszteri tanácsosa közvetítésével csaknem 200 ezer lej értékben fogadott el - lakásfelújításban megnyilvánuló - ajándékot két üzletembertől, akik előnyös állami szerződéseket kaptak a minisztérium alárendeltségében működő vízügyi hatóságtól. A politikus ártatlannak vallotta magát, de lemondott miniszteri tisztségéről, hogy a gyanú ne árnyékolja be a kormány tevékenységét.

Szintén januárban indult eljárás Gyergyószentmiklós MPP-s polgármestere ellen. Mezei Jánost hivatali visszaéléssel és zsarolással vádolja a DNA. A politikust 24 órára őrizetbe is vették, majd szabadlábra került, ám bírósági felügyelet alá helyezték, és 60 napig nem gyakorolhatja polgármesteri hatásköreit.

Klaus Iohannist ugyanis valójában nem fűzik szoros szálak egyetlen politikai párthoz, még a liberálisokhoz sem. „Így nem fáj a szíve senkiért. Nem kell egyebet tennie, mint különösebb izgalmak nélkül kívülről szemlélni, hogy tisztára söprik az ügyészek azt a portát, amelyet az elődjétől örökölt” – fogalmazott.

Az elemző szerint külföldiek számára elképesztőek lehetnek az erdő-visszaszolgáltatásokhoz kapcsolódó nyerészkedések, vagy az, hogy egyetlen tollvonással egy kárpótlási ügyben millió eurókat vághatnak zsebre törvénytelenül üzletemberek Romániában. „Úgy tekintenek ránk, mint Zimbabwe-ra. Annak azonban pozitív az üzenete a nyugati kancelláriák felé, hogy úgy tűnik, Románia kész elvágni a gordiuszi csomót

a korrupciós ügyekben” – mondta Boda József.

A jogász-politikus kételyei Máté András jogász-képviselő, az RMDSZ frakcióvezetője azt furcsállja, hogy ezekben a napokban 2007-ből, 2008-ból, 2010-ből származó ügyekben nyomoz a DNA. „Mit tett négy-öt évig az ügyészség, eldugta ezeket a dossziékat? Nem mert eddig lépni? Miért nem mert? Valaki sakkban tartotta? Ha sakkban tartotta, miért tartotta sakkban? Miért félt ezekhez a politikusokhoz hozzányúlni?” – sorolta kérdéseit a politikus. Emlékeztetett arra, hogy ezek a korrupciós ügyek kenőpénzekről szólnak. „Még jogászhallgatóként azt tanultam, hogy a csúszópénz elfogadását tettenéréssel szokták bizonyítani, megjelölt bank-

„Jogász-hallgatóként azt tanultam, hogy a csúszópénz elfogadását tettenéréssel szokták bizonyítani, megjelölt bank-jegyekkel. Most oda-jutottunk, hogy a bűntény bizonyításához már elegendő egy nyilatkozat” (Máté András)

jegyekkel. Most oda-jutottunk, hogy a bűntény bizonyításához már elegendő egy nyilatkozat. Valaki feljelent mást, hogy csúszópénzt fogadott el tőle, s már indul is az eljárás” – példalózott Máté.

A politikus kételkedik az igazságszolgáltatás hatékonyságában és pártatlanságában. Konkrét példaként hozta fel Nagy Zsolt ügyét, akit „gyakorlatilag konkrét bizonyítékok nélkül, mások beszélgetéseinek lehallgatása alapján ítélték börtönre”. Ugyanakkor problémásnak nevezte, hogy – legalábbis médiaértesülések szerint – a titkosszolgálatok az elmúlt években több tucat politikust hallgattak le, bírósági engedéllyel ugyan, de nemzetbiztonsági érdekekre hivatkozva. „Az Egyesült Államokban, vagy bárhol Európában ha nemzetbiztonsági okokra hivatkozva hallgatnak le egy képviselőt, akkor az illető politikust terrorizmussal gyanúsítják. Ám nálunk ezzel visszaélnék, közönséges bűntény gyanúja esetében is nemzetbiztonságra hivatkoznak az ügyészek. Gondolkozom azon, hogy hivatalosan a SRI-hez forduljak ebben az ügyben” – mondta Máté.

Szerinte csupán formális a kontrollja a parlamentnek a titkosszolgálatok felett. „Inkább a SRI hallgatja ki az illetékes parlamenti szakbizottságot, nem pedig fordítva. Ha Amerikában a szenátus elé citálják a CIA valamelyik vezetőjét, az illető részketve megy a bizottsági meghallgatásra” – jegyezte meg. Máté úgy véli, az igazságszolgáltatás abúzusainak akkor lehet majd véget vetni, ha a bírakat és ügyészeket is szankcionálják tévedéseik miatt. „Markó Attilát minden bizonyíték nélkül akarták letartóztatni, normális országban egy ilyen ügyészt rég kitettek volna az állásából” – szögezte le a képviselő.

Máté emlékeztetett arra, hogy a román államot csupán tavaly hatmillió lej kárpótlás kifizetésére kötelezte az Európai Emberjogi Bíróság téves bírói ítéletek miatt. Csakhogy a jogállásukról szóló törvény értelmében a bírák és ügyészek esetleges mulasztásai vagy tévedései fél év után elévülnek, miközben Strasbourgban évekig eltart egy per. Így, mire bebizonyosodik, hogy az a bíró vagy az ügyész tévedett, már nem vonható felelősségre.

Florin Coldea, a titkosszolgálat ideiglenes vezetője

Politikus, üzletember, alkotmánybíró

Klaus Iohannis államfővé választása után több tucat bünvádi eljárás indult olyan ügyekben, amelyek gyanúsítottjai politikusok, üzletemberek, egyetemi tanárok, orvosok, sőt még egy alkotmánybíró is akad közöttük. A legismertebb név Elena Udrea egykori miniszteré, a volt államfő bizalmasáé. A Népi Mozgalom Pártjának politikusa ellen január végén, február elején három bünvádi eljárás indult, amelyekből egyik az úgynevezett Microsoft-dossziéhoz, a másik a Bica-dossziéhoz kapcsolódik. Az ügyészség Udrea letartóztatását is kérte a parlamenttől, s lapzártánk után ehhez a törvényhozók vélhetően hozzá is járultak. Az ügynek azért is van nagy visszhangja, mert a politikus azt állítja, a Román Hírszerző Szolgálat (SRI) ügyvivő igazgatója, Florin Coldea altábornagy machinációinak áldozata. Szintén a volt államfő köréhez tartozó politikus a korrupcióval gyanúsított Adriean Videanu volt gazdasági miniszter, akit már őrizetbe is vettek, majd szabadlábra engedtek olyan dossziéval kapcsolatban, amelyben eljárás indult egy volt liberális miniszter, Varujan Vosganian és egy volt szociáldemokrata tárcavezető, Ion Arton ellen is.

Közben bünvádi eljárás indult Adrian Sârbu médiamágnás, Toni Greblé időközben lemondott alkotmánybíró, s a Román Orvosi Kamara elnöke, Vasile Astărăstoae ellen is. Hab a tortán, hogy a legfőbb ügyészség úgy döntött, újakezdik a büntetőjogi vizsgálatot az 1990 júniusában lezajlott úgynevezett bányászjárás ügyében, amelynek egyik fő gyanúsítottja Ion Iliescu volt államfő.

PARÁSZKA BORÓKA

Játsszunk parlamentesdit?

Viszonylag sok ember játssza azt mostanában a facebookon, hogy parlamentet választ. Székely parlamentet. A facebookon sokan, sok mindent játszanak. Vannak, akik facebook-állatokat etetnek, vannak, akik digitálisan kártyát vetnek, vagy színes golyócskákat rakosgatnak. Miért ne lehetne parlamentáris demokráciát játszani ugyanazon a felületen? Pláne székelyt? Itt ugyanazzal az erővel lehet voksolni, mint megetetni szénával egy virtuális tehenet. Katt, megyünk tovább. Az online állat nem dobja fel a patáját, ha feldobja, gyorsan lehet újat generálni.

A székely parlament-játék ennél némileg kockázatosabb. A játékra való felhívás így kezdődik: „Tisztelt székely választópolgárok, kik nap mint nap tanúságot tesztek Székelyföld szabadsága mellett.” Ez így elég patetikus, de ne spóroljuk meg a kérdést: mit jelent ma Székelyföld szabadsága? Nyilván sokan Romániától való elszakadását, függetlenséget, leválást értik ez alatt. Ha ők a játszó, akkor számukra csak azt lehet mondani: zavaros és korántsem veszélyes fogalmakkal szórakoznak. Az autonómia-elméletek is gyakorta billegnek az önállóság és szeparatizmus szűk mezsgyéjén, ez a tisztázatlanság árt a legtöbbet mindenféle autonómia törekvésnek, önrendelkezési szándékuknak.

A játék másik hivatalos célja az, hogy a résztvevők „megmutassák”, Székelyföld „igenis létezik”. Évek óta lobognak a székely lobogók, vonulnak a székely vonulók, brandek, logók hirdetik ezt a térséget. És mégis, még mindig ott tartunk, hogy bizonyítani kell, Székelyföld létezik? Nincs ez egy kicsit túllihegve? Túlbrandelve?

Feldereng az ilyen megszólalásokkor egyfajta regionális frusztráltság, kisebbségi érzés. Gyerekes makacskodás, hogy a marcipánvárról mondjuk már ki: igazi. Székelyföld vagy létezik, vagy nem: ez nem marketing cselekkkel, kampánytrükkökkel, facebook eventekkel fog eldőlni. Lehet regio-

nális témákkal, demagógiával házalni, ebből azonban nem születik regionális politika.

Egy facebook játék ígér „egyelőre virtuális” parlamentet, ugyanez a vicces kezdeményezés azonban azt lebegteti, hogyha nem is „egyelőre”, de majd valamikor komollyá válhat a poén, és lesz „igazi” parlament.

Hát nem lesz. Legalábbis az eddigi jelkép-politika alapján, a frusztrációkból táplálkozó székelyföldről nem lesz. A Székelyföld politikai túlbecsüléséből, az erdélyi érdekképviseléről való leválasztásával, azaz való szembeállításával sem lesz székely parlament. Abból eddig csak az erdélyi magyar érdekképviselő gyengülése, a valódi mandátumokról való lemondás született.

De legfőképpen azért nem lesz székely parlament, mert még egy facebook játék szintjén sem sikerül számot vetni azzal, hogy mi a képvisleti demokrácia – Székelyföldön, vagy bárhol máshol. „A képviselők feladata kiállni Székelyföld autonómiája mellett” – áll a felhívásban a célmegjelölés. A demokrácia még viccből sem így működik. Hanem úgy, hogy a mandátumot szerzők előterjesztik, hogy ki mi mellett, kiknek a nevében és miért áll ki. Saját hatáskörben, autonóm módon határoznak. Megvitatják különböző álláspontjaikat, és döntenek. A döntés tárgya, eredménye pedig lehet bármi: autonómia, vagy amit akarnak.

Az autonómia nem a szent grál, nem a bölcsék köve, nem az alfa és az omega még Székelyföldön sem. Nem egy nélkülözhetetlen, lecsereíhetetlen varázsszó. Ha majd egyszer végre tényleg elkezdődik a társadalmi, székelyföldi érdekegyeztetés, azt arról lehet majd felismerni: hogy az autonómia-alternatívák, kritikák is felbukkannak.

Ma azonban még csak ott tartunk, hogy facebookon lehet teheneket etetni, vagy székelyföldi játék-parlamenthez játék-képviselőket választani. A játék hevében azonban érdekes elgondolkozni azon, ki mivel szórakozik.

Feldereng az ilyen megszólalásokkor egyfajta regionális frusztráltság, kisebbségi érzés. Gyerekes makacskodás, hogy a marcipánvárról mondjuk már ki: igazi

TASNÁDI-SÁHY PÉTER

Tündér Lala barátsága

Volt nekem egy pajtásom az oviban, Tündér Lala. Én neveztem el így kedveskedve Szabó Magda hőse után. Egy fejjel magasabb volt mindenkinél, túlfejtett testében viszont zárkózott, szende lélek lakott. Én voltam az egyetlen barátja, mindenki más félt tőle. Nem állítom, hogy kihasználtam, de tény, számomra igencsak gyümölcsöző volt a kapcsolatunk. Elég volt rápillantanom egy rollerre, vágyakozva elsétálnom a félárnyékos hely mellett a homokozóban, a rollerező kisfiú előzmények nélkül kedvét vesztette, a homokozó hely bitorlója pedig még a lapátot is előzékenyen otffejtette siettében. Lala mindig üstöllést érvényt szerzett ki nem mondott kívánságaimnak. Sajnos az élet elsodort minket egymástól, óvoda óta nem hallottam felőle.

Orbán Viktornak is megvan a maga Lalája, őt inkább Luiként szokás emlegetni, az ő barátságuknak viszont jelentősen több adatott pár gyermekévnél. Az ismeretség a '70-es években kezdődött a székesfehérvári Teleki Blanka Gimnáziumban, ahol Simicska Lajos két évvel Orbán felett járt. A Bibó István Szakkollégiumban már adatolhatóan szobatársak és legjobb barátok voltak, Orbán erről az időszakról úgy nyilatkozott: „Egy srác volt közöttünk, aki idősebb volt, a Simicska Lajos, ő is volt a legokosabb.”

Simicskát mégsem találjuk a Fidesz alapítói között, csak 1993-ban bukkan fel, a párt gazdasági igazgatói székében. Bár a tényleges tranzakció kinevezése előtt történt, feltételezések szerint része volt a „székházbotrányként” elhíresült ügyben, amikor titkos kormányhatározattal a Fidesz a neki járónál jelentősen nagyobb értékű ingatlanokat kapott, melyek egy részét részben állami tulajdonú bankoknak értékesített borsos áron.

Az 1994-es választási vereség után, ritka nyilatkozatai egyikében Simicska a Népszabadságnak azt mondta, a politikához, pont mint a háborúhoz, három dolog kell: pénz, pénz és pénz. Éppen ezért a Fidesz nem szorulhat semmiféle lobbicsoport gyámkodására, saját forrásokhoz, magyarán gazdasági hátországához kell jutnia. Ezután majd húsz éven keresztül ennek a felépítésén dolgozott. '94-ben strómanokon keresztül privatizálta a köztéri reklámmal foglalkozó Mahirt, illetve az ezredfordulói legalább 60 másik céget gründolt. Ezek közül a komoly adótartozást felhalmozó vállalkozásokat eltüntették, több százmillió forinttal károsítva a magyar államot (lásd Kaya Ibrahim és Josip Tot ügy). A kapcsolódó nyomozás 2001-ben zárult le vádemelési javaslat nélkül.

Az első Orbán-kormány idején, 1998 augusztusában Simicska lett az adóhivatal elnöke, meg nem erősített híresztelések szerint kinevezése után egy héttel, az ún.

„hosszú bájtok éjszakáján” ismeretlenek behatoltak az APEH informatikai rendszerébe és a cégbirodalom tagjainak adatai közül többet töröltek, illetve módosítottak. Simicska az ellenzéki támadások hatására egy évvel később lemondani kényszerült. Ekkor, néhány hónappal ez előtt, teljesen eltűnt a nyilvánosság elől, jöllehet 2012 óta gyakran emlegetik a nevét Magyarország egyik legfőbb oligarchájaként.

Ebből is látszik, az elmúlt tizenöt év alatt sem tétlenkedett, tovább építette a birodalmat, a hozzá kapcsolható cégek, többek között a legismertebb Közgép, a Fidesz kétharmad kezdetétől a közbeszerzések egyik legnagyobb nyerteseivé váltak, illetve az eddig kormányközelinek tartott média nagy részét is (Hír Tv, Magyar Nemzet, Lánchíd Rádió) ő birtokolja.

Hónapok óta hallani híreket, hogy barátsága Orbánnal megromlott, viszont a nyilvánosság előtt február 6-án robbant az igazi bomba: Simicska több sajtóorgánumnak adott interjúbán – a trágár verziót használva – himivarsejtnak titulálta a miniszterelnököt. Történt ugyanis, hogy a kormány, a reklámadó legnagyobb vesztesével, az RTL-csoporttal folytatott küzdelemben

a Merkel-látogatás után meghátrálva meglebegtette, a terhet szétosztaná a piacon, ezzel hozzávetőleg ötszörösére növelve a Simicska-féle orgánumok befizetéseit az állam felé. Erre – február 5-én – Simicska azt nyilatkozta a Népszavának, hogy ha a törvényt ilyenképpen módosítják, „totális médiaháború lesz”. Másnap a Magyar Nemzet, a Hír TV, és a Lánchíd Rádió vezetői lelkiismereti okokra hivatkozva felmondtak, mire, mint már említettem, Simicska végigrodeózta a sajtót, kijelentve, Orbánt és köreit sejtí a háttámadás mögött, közben a távozó embereket megbízható káderekkel pótolta, a Hír TV elnöki székébe önmagát ültetve.

A publicisták nagyobbik részét az izgatja, milyen információk lehetnek Simicska birtokában, és ezek közül miket fog felhasználni Orbán ellen a talán nem is csak a médiára korlátozódó háborúban.

Én viszont abba gondoltam bele, mi lenne, ha Tündér Lala gondoskodásának búvkörében éltem volna az óvoda után is. Arra jutottam, hogy rég függője lennék, és ha összevesznénk, miközben elég sok nagyfiú neheztel rám, rögtön még erősebb patrónust keresnék.

Félek, Orbán is így van vele, és még a cukros bácsi csúf kis kívánságait is hajlandó teljesíteni, csak legyen, aki megvédje. Ez napokkal Putyin budapesti látogatása előtt kicsit ijesztően hangzik.

Orbánt és köreit sejtí a háttámadás mögött, közben a távozó embereket megbízható káderekkel pótolta

Cserna-Szabó András író, szerkesztő

A regény nem magasabb rendű a novellánál

A 2011-ben olvasói által Az év írójának megválasztott, a gasztrokultúrában is jeleskedő Törzsasztal-vendég a magyar irodalmi élet egyik sokoldalú, színes szereplője. Oda jár, ahol „valami történik”, és ahol megjelenik, ott mindig „történik valami”. Szilágyi Aladár interjúja.

Néhány alkalommal forgolódtam az erdélyi örmények között. A több mint száz éve elmagyarosodott örménység nemzeti identitását egyrészt a családfák gondos nyilvántartásával, másrészt az örmény konyha hagyományainak megőrzése révén éli meg. Ez így működik az amerikai magyar diaszpóra körében is. A belső, a nyelvhatáron belüli migráció meg végképp nem akadályozza az étkezési tradíciók megőrzésének...

Hadd hozzak fel erre egy családi példát. Az én nagyapám 1914-ben Kolozsváron született. A dédpapa masinista volt, amikor a brassói vonalra került, átköltöztek Kolozsvárról Segesvárra. Elég korán meghalt, akkor a nagyapa az anyjával visszaköltözött Kolozsvárra, előbb a Református Kollégium diákja volt, majd az egyetemet is ott végezte, utána az *Ellenzék* újságírója lett. 1944-ben kellett eljőnnie onnan. 2000-ben halt meg Szegeden, 1944 és 2000 között nem járt Erdélyben, de szinte minden nap erdélyiként étkezett: puliszka, tokány, flekken, tejfölös-tárkonyos bárányfejleves. Nagyapám a Csongrád megyei napilapnak lett a főszerkesztő-helyettese. Számára egy óriási trauma volt, hogy Kolozsvárról el kellett jönnie, nem beszélt ezekről az évekről, szerintem soha nem tudta igazán feldolgozni. Gyerekkoromból arra emlékszem legélesebben, ahogy nyugdíjas hírlapíró nagyapám keveri a puliszkát a konyhában, vagy süti a flekkent a szegedi bérház udvarán. A puliszkáról rengeteget lehet beszélni, én is nagy puliszkás vagyok. *Bächer*

A magyar irodalom novellisztikus irodalom, és egyik húzóágazata éppen a novella-fűzér, ez a novelláskötetnél szorosabb, regénynél lazább szerkezetű műfaj

Iván barátom, aki nemrég halt meg, mondta mindig azt, hogy a puliszka olyan, mint egy gótikus katedrális: „szerkezete, váza önmagában is megáll, torzóként is kiváltja csodálatunkat, de végtelenségig építhető tovább, bővíthető, cicomázható.”

Ha jól tudom, megújult lapotokat – egyebek mellett – „konyhai fogásokkal” is lanszíroztátok?

Igen, a Hévíz folyóiratban, amit Szálinger Balázs barátommal közösen szerkesztünk, van egy gasztronómiai rovat is: Hajósakács címmel. Próbáljuk irodalmi rangra emelni a nálunk sanyarú helyzetben lévő gasztrotörténetet. Mi kicsit másképpen képzeljük az irodalmi lap műfaját, mint mások Magyarországon.

Rengeteg irodalmi folyóiratunk van, de ezek zöme – az én ízlésem szerint – túl szakmai, túl „magasirodalmi”, nem az olvasónak, hanem az irodalmi szakma belterjének készülnek. Mi inkább egy olvasóbarát, „pop”-os, vagány irodalmi-kulturális magazint próbálunk létrehozni. A kritikák helyett nagyobb lélegzetű, aktuális szerzőkkel foglalkozó esszéket közlünk. A kulinária egyébként szerepet kap lapszámbemutatóinkon is, amelyeket egy-egy vacsorával kötünk össze.

Nemde, ez a ti trójai lovak, hiszen a „gyomron keresztül” az irodalmat is népszerűsítitek?

Van egy Európa-szerte ismert pesti romkocsmasöröző, az Élesz-

Cserna-Szabó a Nagy macskajaj-könyvből olvas fel
FOTÓ: TÓTH HAJNAL

tő, nemrégiben a The Guardian tízes európai kocsmalistájára is fölkerült. Ebben a ferencvárosi „szentélyben” húsz csapon százféle kézműves sört csapolnak. Működik egy lakáséttermi rész is, ennek a konyhájában főzünk. Lemegy a lapbemutató, és utána, aki vesz egy Hévíz folyóiratot, az kap egy tál ételt ajándékba, amit mi főztünk. Ezek a fogások mindig kapcsolódnak az aktuális lapszámhoz. Az előző számban a Zrínyi évforduló miatt Zrínyi volt a fő témánk, ő volt a címlapon is, így kézenfekvőnek tűnt, hogy a csáktornyai Zrínyiudvar XVII. századi kéziratos szakácskönyvéből válasszunk receptet. Liba- és kacsapaprólékos köleskását készítettünk, melynek fő fűszerei a sáfrány, a gyömbér és bors. (Mégregdrága étel lehetett ez akkoriban a fűszerek miatt: az igazi sáfrány most is aranyárban van, de a bors és a gyömbér se lehetett olcsó mulatság az 1600-as évek Csáktornján.) Ez az étel a „paprikabumm” előtti magyar konyha ízvilágát mutatja. A Hrabal-számnál cseh sörgulyás volt a menü, a Bródy-számnál „Sándor bácsi tyúkocskája egri leányka módra”.

Térjünk át az irodalomra. Javasolom, hogy az utóbbi években megjelent kötetekről beszéljünk. 2008-ban látott napvilágot a Puszbolt. Az ítések azon frissiben összevitattak, hogy mi ez? Volt, aki „nemregény regény”-nek sorolta be, volt, aki azt mondta, egy újabb novelláskötet. Szerinted mi ez a könyv?

Egyszerű a válasz: egy novelláskötetnél szorosabb, ám egy regénynél lazább szerkezetű könyv. A magyar irodalomtörténet lassan száz éve vitatkozik azon, hogy a Szindbád vagy az Esti Kornél (sorolhatnánk még a címeket) regény-e vagy novelláskötet. Hát nem mindegy? Én magamat novellistának tartom, aki már írt regényt is. Nem hiszek abban, hogy a regény magasabb rendű műfaj lenne a novellánál. Viszont meggyőződésem, hogy a magyar irodalom novellisztikus irodalom, és egyik húzóágazata éppen a novellafüzér, ez a novelláskötetnél szorosabb, regénynél lazább szerkezetű műfaj. Elég béna szó ez a novellafüzér, de azért mindenki tudja,

Cserna-Szabó András a Várad folyóirat

Törzsasztal sorozatának vendégeként

FOTÓ: SIMON JUDIT

Aki a bölcsész-kart elvégzi, és nem jó se tanárnak, se kutató-nak, annak marad az újságírás. Aki újságírónak se jó, abból lesz az író

hogy körülbelül mit jelent. A *Félelem és reszketés Nagyhályogon* című könyvem is novellafüzér volt, bár lazább szerkezetű, mint a *Puszbolt* (melyet szintén ebbe a műfajba sorolok). Legújabb könyvem, a *Vészett paradicsom* viszont klasszikus novelláskötet, a rövidprózák nem alkotnak közös világot, nem tartanak össze, külön-külön történetek, vagy ha tetszik: szövegek.

Több íróval beszélgetve észrevettem, hogy – főleg a fiatalabbak felé – létezik egy olyan irodalmi-közvéleményi vagy mondhatnám úgy: kiadói elvárás, hogy „most már tessék előállni egy regénnyel!”, ami egy bizonyítási kényszert szülhet – ugye?

Igen, szülhet. Számomra ez egy érthetetlen irodalmi folyamat. Örökény 1968-ban az *Egyperces novellák Használati utasításában* azt javasolja, hogy a rövid műfaj fog egyre népszerűbbé válni, hiszen az embereknek nincsen ideje olvasni. Logikus: „Amíg a lágytojás megfő, amíg a hívott szám (ha foglaltat jelez) jelentkezik, olvassunk el egy Egyperces Novellát.” Azóta eltelt majdnem fél évszázad, és a regény mit sem veszített egyeduralmából, sőt! A novella pedig azzal, hogy a napilapok hétfői irodalmi mellékletei jórészt megszűntek, még a hírlapi kultúrából is kiszorult, és még magányosabbá, árvaabbá vált. Soha nem volt ilyen elhanyagolt. Az olvasók és a kiadók is alapvetően regényt követelnek. Ezért van az, hogy szeretik a kiadók a novellafüzért is regénynek tálalni, tördelni.

Ebben a könyvedben is észrevettem: számodra fontosak a helynevek,

illetve a személynevek, miközben van olyan szerző, aki ezt annyira hanyagolja, hogy egy regényen keresztül meg se nevezi hőseit.

Ahhoz, hogy az ember atmoszférát teremtsen, elengedhetetlenek az atmoszférához tartozó nevek. A *Puszbolt* egy képzeletbeli, meseszerű, soha nem létezett, irracionális kisvárosban játszódik, amiből egyszer csak van egy alagút a valóság felé. Ide meseszerű nevek kellenek. Amilyenek Lázár Ervin nevei. Ha valaki azt mondja, Lázár Ervin, rögtön csodás nevek ugranak be mindenkinél: *Bab Berci, Dömdödöm, Mikkamakka...* De Bodor Ádámot is említhetnénk, olyan nevek sehol máshol nincsenek, mint nála. Egész más neveket használ az ember akkor, ha egy alföldi novellát ír, és megint másokat, ha egy erdélyit.

Azt is észrevettem ám, hogy gátálástalanul élsz vendégszövegekkel is, mi több, a saját szövegeidből is beemelsz egy-egy részletet. Valahol azt nyilatkoztad, „a saját magamtól való lopás jogát fenntartom.”

Sokféle műfajban működöm: gasztronómiai és irodalmi esszében, novellában, regényben, de írtam már drámát, forgatókönyvet is, és bizony előfordult, hogy egyes szövegrészeket újrahasznosítottam, átemeltem egyik műfajból a másikba. Mondok egy példát: felfedeztem egy száz évnél is régebbi kolozsvári szakácskönyvet, amiben rengeteg puliszkareceptet találtam. Írtam is egy gasztrocikket arról, hányféle puliszkát ismer ez a székely aszszony, aki a nevét nem vállalta a könyve címlapján. Aztán ez a szé-

▷ kely asszony (még lányként) egyszer csak feltűnt egy novellámban, amiben Petőfiék a nászútjuk alkalmával betérnek a kolozsvári Biasini fogadóba. A fogadó ugyan haláleset miatt zárva van, a szakácsnő hazament, de a székely menyecske elsorolja, hányféle ételt tud ő főzni a váratlan vendégeknek (persze mind puliszka), Sándor meg tiszta ideg, hogy nincs egy rendes alföldi étel, csak ez a végtelen kása...

Tehát ezek a receptek kapóra jöttek...

Igen, kapóra jöttek. Ezeket szémérmetlenül beillesztettem. A másoktól való lopás intézményét egyre óvatosabban művelem, magamtól viszont egyre jobban lopok. Öregszik az ember...

2013-ban jelent meg az általad is regénynek szánt Szíved helyén épül már a Halálszavak című könyved. Egyebütt is szereplő hősöd, Emlék Bundás, akinek az önéletrajzát olvassuk, meghökkentő, önleplező vallomást tesz: „Mivel az égvilágon semmihez sem értettem, természetesen írni kezdtem. Az irodalom a semmirekellők utolsó mentevára.” Ebben a szövegben az írói céhet megcélzó, parodisztikus, ironikus lövedékek bizonyára jó adag öniróniát is tartalmaznak, nem?

Az önirónia fontos. Felolvasóes- teken és interjúk alkalmával rendszerint előkerülő, lusta újságírói kérdés, hogy „miért kezdte el írni?” Erre azt szoktam mondani, hogy a bölcsészkarra azok mennek, akik semmi másra nem jók. Aki a bölcsészkart elvégzi, és nem jó se tanárnak, se kutatónak, annak marad az újságírás. Aki újságírónak se jó, abból lesz az író. Másik kedvenc újságírói kérdés: „hány százalékban szól a regényed rólad?” Azt szoktam mondani: 12,8%.

Vannak kolozsvári kötődéseid is. Tudtommal több hónapodat is ott műlaltad...

Egy ösztöndíjjal 2012-ben fél évet töltöttem Kolozsváron, márciustól szeptemberig.

Az idő alatt írtad a regényedet?

Ott fejeztem be. Véletlenül ez a fél év beleesett abba az egy évbe, mikor a *Népszabadság* tárcistája voltam, havonta egy nagyobb novellát kellett szállítanom. Így a regény mellett a novellákat is írtam, ezek közül több megjelent tavaly a *Veszett paradicsom* című könyvemben. Ezek főleg kolozsvári történetek. Napjaim kilencven százaléka úgy nézett ki, hogy reggel fölkeltem, fogtam a laptopomat, elmentem a könyvtárba dolgozni a regényen. Ötör bezárt a könyvtár, akkor átmentem a *Bulgakov* nevű becsületvesztő helyre, ahol rendeltem magamnak egy sört meg egy puliszkát (vagy flekkent, miccset, paszulylevest...) Utána, ha nem is a könyvtári intenzitással, de dolgoztam este nyolcig, aztán jöttek a barátok, és elkezdődött egy komolyabb ivászi körseta. Abban a fél évben, amíg Kolozsváron voltam, ahogy jártam-keltem a városban, mindenhol egy novellatémát találtam. Például a Búza utca egyik kis mellékutkjának romos falán román falfirka volt, minden nap elmentem mellette. Az egyik barátom lefordította a szöveget: „Még a bélyegek is nyögtek, amikor nyalta őket.” Ebből is novella lett, *Smaranda* a címe. Inspiráló volt számomra ez a közeg, nyilván azért is, mert nekem Kolozsvárhoz családi kötődésem van, ott az apám szülőháza, a Farkas utcai református templomban keresztelték az apámat, minden nap elmentem az *Ellenzék* egykori szerkesztősége mellett, ahol a nagyapám dolgozott. Sok helytörténeti munkát olvastam a kolozsvári könyvtárban. Ez volt a pihenés, miközben a regényen dolgoztam.

Említetted a Veszett paradicsomot. Már az első novellában feltűnik az az író, aki felcsap mondatkereskedőnek. Minden írás egy női név köré kristályosodik ki. Ez hogyan történt? Amikor elkezdted ezeket a novellákat írni, elhatároztad, hogy női nevekkel indítod őket, vagy időnként írtál egy ilyet s a végén azokat gyűjtötted kötetbe?

Van névmágia – azt vettem észre, hogy a negyedik-ötödik egymás utáni novellám címe egy női név.

Nem találtam ki előre, így alakult, és amikor észrevettem ezt, akkor már tudatosan folytattam. Iszonyú erős női keresztnevek szöktek be az írsaimba, olyan erősek, hogy rögvest címbe tolakodtak. Például Arabella (Satanellaként is ismerjük) – Krúdy első felesége. Zselyke, Smaranda.

Utoljára hagytam a Mérgezett hajtűk című, 2009-ben megjelent könyvedet. Bevallom, ez az esszékötet tetszett a legjobban. A magyar és a világirodalomban sokféle elkalandoztál. Az is tetszett benne, hogy nem valami magas, ezoterikus és magukba csavarodott filozófémák, meg esztétikai eszmefuttatások vannak benne, hanem rövid, pontos szövegek. Azt írták róla, élvezettel csináltad...

Engem üldöz ez a címke: élvezettel írok. Már az első könyvemnél előjött az a megállapítás, mely szerint – függetlenül attól, hogy tetszett-e a könyvem vagy nem – „érződik az, hogy én élvezettel írok”. Az „írás öröme” érződik a szövegeimben – ami nem igaz. Mármint az, hogy örömmel, fűtyülve, boldogan írok. Nekem ez a munkám, és – mint minden munka – ez is nehéz, fáradságos, izzadságos. Sőt, az írói munkánál kevés szemetebb meló akad: az ember egyedül van, magányos és elhagyott, senki nem tud rajta segíteni, ha elakad, írás közben nem beszélhet senkivel, ki van zárva a világból, és ha ő valamit képtelen megoldani, más se fogja helyette. Én teljesen véletlenül kezdtem el kisesszéket írni, eszem ágában sem volt erre a területre tévedni. Felkért az *Élet és Irodalom*, hogy írjak rádiókritikákat. Akkor még voltak a közrádióban irodalmi műsorok, rádiójátékok, felolvasások. Mondjuk, Szép Ernő leveleit fölolvasta Máté Gábor vagy Gábor Miklós szavalta a *Don Quijótét*. És nekem ez jó alkalom volt arra, hogy elmondjam a véleményemet kedvenceimről: Szép Ernőről, Hrabalról vagy éppen Hajnóczy Péterről. Kéthárom évig írtam a sorozatot, kicsit elszemtelenedtem közben, mert egy idő után már a kész íráshoz kerestem valami rádióműsört, sőt a végén már nem is vettem magamnak a fáradságot, hogy rádióműsört keressek az íráshoz...

Az írói munkánál kevés szemetebb meló akad: az ember egyedül van, magányos és elhagyott, senki nem tud rajta segíteni, ha elakad

Civil adó: két százaléknyi közérdek

Megkezdődött az idei verseny a jövedelemadó civil szervezetek számára átutalható két százalékaért. Az így befolyó összeg biztos mérlege annak, mire jutott a romániai civil szféra. Parászka Boróka

„Ha segíteni akarnak valamivel, akkor van ennek törvényes módja” – ez a Romániában sajnálatosan ritkán hallható mondat egy kisiskolásoknak tartott sportedzésen hangzott el a tavalyi év végén, Marosvásárhelyen. Ebben a városban a tömegsport, a tehetséggondozás, a sportpedagógia jelentős gondokkal küzd: azoknak a gyerekeknek van esélye rendszeres, irányított foglalkozásokra, akiknek a szülei fizetőképesek. Egy úszóedzés átlagosan alkalmanként 15-25 lejbe kerül, havonta ez a kiadás gyerekenként akár a kétszáz lej is meghaladhatja. Testvérpárok esetén egy minimálbért is felemészthet a sport. Az időközben felmerülő költségek, amatőr sportolók esetében (felszerelés, edzőtábor, verseny) megsokszorozódhatnak. Csak az igazán tehetséges családoknak futja erre. Áthidaló megoldást kínálnak a különféle civil szervezetek, akik a terembérlést, az edzők-sportpedagógusok bérét, a felszereléseket adományokból, pályázati pénzekből finanszírozzák.

Mindenki jól jár Az edzésen váratlanul jött decemberi felszólítás alternatív támogatást javasolt: az edző adónyomtatványt (az úgynevezett 230-as űrlapot) osztott szét a szülők között. Arra kérte őket, rendelkezzenek az edzést biztosító sportegyesülete javára a 2015-ös évben a jövedelemadóból civil szervezetek számára elkülöníthető 2 százalékról. Kérjék meg hozzátartozóikat, barátait, ismerőseiket, tegyenek ugyanígy – ha fontosnak tartják a marosvásárhelyi gyerekek tömegsportját. Az így befolyó összeg ugyan csak egy év múlva jut el az egyesülethez, de nagyon fontos a támogatás. Ebből ugyanis olyan dologi, személyi kiadások is

finanszírozhatóak, amelyek általában pályázati pénzekből nem fedezhetők. Az egyesület tekintélyét is növeli, ha magas az átutalt adólejek száma: jobb eséllyel fordul a helyi önkormányzathoz, mecénásokhoz az a szervezet, amely mögött számszerűsíthető tömegbázis van. A megszólított szülőket meglepte a kérés, de örömmel fogadták. Néhány nappal korábban kalapozás indult, hogy az edzőt – aki hónapokon át önkéntesen foglalkozott a gyerekekkel – karácsonyra megajándékozzák. Ehhez hasonló gyűjtés minden iskolában-óvodában folyik ünnepek környékén, pedagógusonként 15-20 lej is az ajándék-kasszába jut, akár száz lej is elérhet így az adományozás összege. Az adóátutalás nem jelent azonnali kiadást, az így is, úgy is kifizetendő jövedelemadó átcsoportosításával jár. Nem érzi meg a családi kassza. Egy szóval: mindenki jól jár a tudatos adózással: ezt sikerült megtanulni a zimankós decemberi délutánon egy általános iskolai tornateremben.

Hiánypótló munkát végeznek Maros megyében a legutóbbi összesítés szerint 1500 civil szervezet működik. Évente megrendezik a szervezetek seregszemléjét, az

Felvonulás
Marosvásárhelyen
a civil szervezetek
vására előtt

Az egyesület tekintélyét is növeli, ha magas az átutalt adólejek száma: jobb eséllyel fordul a helyi önkormányzathoz, mecénásokhoz az a szervezet, amely mögött számszerűsíthető tömegbázis van

úgynevezett „civil vásárt”. A kezdeményező Divers Egyesület adatai szerint azonban a valóban civil tevékenységet végző szerveződések száma ennél jóval alacsonyabb: körülbelül kétszáz olyan intézmény van, amely nem kormányzati, s nem is önkormányzati szervként dolgozik a helyi közösségekért. A többi egyesület, intézmény „kényszercivil”: olyan szakmai tömörülések, amelyek az érvényes jogszabályok miatt hoztak létre közös platformot, alapítványt, egyesületet az érdekképviseletre. Egyébként piaci szereplők, akik piaci forrásokból élnek, és nem a civilek által megpályázható alapok tartják fent őket. Nagyon sok az olyan háttérintézmény, amely a költségvetési szerveket segíti civil oldalról. Ezek a támogató alapítványok és egyesületek szintén nem szorulnak arra, hogy a civilek által lehívható anyagi keretekhez forduljanak. Maros megye – állítja Koreck Mária, a Divers Egyesület vezetője – sokáig vezető szerepet töltött be országos szinten, ami a civil szervezetek számát és tevékenységét illeti. Az utóbbi években elkezdődött egy lejtmenet, immár csak a középmezőnybe sorolható ez a térség. Az általunk megkeresett civil szervezetek szerint ennek a hát-

rányos tendenciának több oka van. Kiemelten fontos az, hogyan működik együtt a helyi önkormányzat a civilekkel, mennyire sikerül politikailag semleges, eredményorientált környezetet teremteni a különböző egyesületeknek, alapítványoknak. A viszony korántsem kiegyensúlyozott és súrlódásmentes: a civil szervezetek nagyon sok esetben átvállalják az önkormányzati-kormányzati feladatokat, elvégzik azt a munkát, amit helyettük más nem, még akkor sem, ha erre lenne költségvetési keret, intézményes infrastruktúra. Jellemzően hiánypótló munkát végeznek az idős- és beteggondozást ellátó szervezetek, a fogyatékkal élőket ellátó, vagy a fogyatékkal élőket fejlesztő, kondicionáló szervezetek. Romániában bizonyos központokban kiépült a koraszülött-mentés (a fővárosban, és négy-öt vidéki nagyvárosban), de koraszülött fejlesztés, utógondozás intézményes keretek között alig érhető el. Ezt is civil alapítványok, egyesületek végzik országszerte, pedig igazi közegészségügyi feladatról van szó: a koraszülés népbetegséggé

vált. A közoktatás hiányosságait, például a délutáni oktatás-felügyelet biztosítását, a korrepetálást (az erdélyi magyarok számára oly fontos román nyelv oktatását-fejlesztését) szintén civil központok biztosítják nagyon sok helyen – olyanoknak, akiknek a magánórákhoz nincs elég pénze, és akik így állhatnak helyt a záróvizsgákon, érettségien.

Hullámzó adakozási kedv A rendszerváltás után számtalan olyan program, stratégia született, amely a romániai társadalom sikerességét a civil társadalom fejlesztésétől tette függővé. Átfogó jelentés arról, hogy hogyan működik a hazai civil szféra, öt évvel ezelőtt jelent meg. Azóta a befizetett 2 százalékos adóátírányítás révén mérhetjük fel, hogyan haladnak ezek a szervezetek. E szerint jelentős előrelépések történtek. Öt évvel ezelőtt az adózók 17 százaléka rendelkezett a jövedelemadóból elkülöníthető pénzügyi keretről. Négy éve az adóalanyok 25 százaléka élt ezzel a lehetőséggel, három évvel ezelőtt azonban volt egy visszaesés.

Egy tendencia biztosnak látszik: évről évre nő az átutalásért versengő szervezetek száma

Ekkor a befizetők 23 százaléka döntött arról, hogy támogat egy-egy közhasznú szervezetet. A befizetett pénzösszeg mértéke is azt jelzi, hogy több tényező is befolyással bír arra, mennyire erős a támogatottság. 2009-ben 109 millió lej jutott így el azokhoz, akik valamilyen társadalmi feladatot vállaltak magukra. A válság utáni második évben 117 millió lejes volt ez a pénzalap, majd négy év múlva, amikor a legtöbb adóátírányítás történt, csökkent ez az összeg: 114 millió lej folyt így be. Abban az évben pedig, amikor a válságkezelés terén sikeresnek minősült, 2012-ben kevesebb pénzt, 112 millió lejt kaptak a civilek, mint két évvel korábban.

Mi lehet a magyarázata e hullámzásnak?

Nem csak a befizetett adó mértéke változik, hanem az is, hogy milyen a civil szféra fogadókészsége, mennyire tájékozottak az adózók. Egy tendencia biztosnak látszik: évről évre nő az átutalásért versengő szervezetek száma. Öt évvel ezelőtt 23500, négy évvel ezelőtt 25000, három éve 26000 szervezet szállt ringbe. Az általunk megkérdezett marosvásárhelyi civil szervezetek képviselői arról számoltak be: „tanulni kell” a kampányt, és vannak olyan területek, ahol nem lehet, nem érdemes versenybe szállni. Van néhány olyan országos alapítvány, jellemzően az egészségügy területén, amelyek kiemelten hasznos munkát végeznek, esetleg nemzetközi szervezetek tagjai, profi infrastruktúrával, főállású dolgozói háttérrel, és önkéntesek százaival rendelkeznek. Ők azok, akik hónapokon át az országos médiában, önkénteseik révén a helyi fórumokon folyamatosan jelen vannak, lobbiznak azért, hogy minél több ember döntsön mellettük. Óriásplakátok, színes szórólapok, tévés és rádiós reklámok szólnak mellettük: rendkívül költséges reklámbefektetés viszi számukra a 2 százalékos felajánlások jelentős részét.

A kis szervezetek csak a „maradékon” osztoznak.

Azoktól várhatunk figyelmet, akiket személyesen meg tudnak szólítani, akiket közvetlenül segít a munkájuk. A helyi civil szervezetek támogatása annak

230

Agencia Națională de Administrare Fiscală

CERERE PRIVIND DESTINAȚIA SUMEI REPREZENTÂND PÂNĂ LA 2% DIN IMPOZITUL ANUAL ȘI DEDUCEREA CHELTUIELILOR EFECTUATE PENTRU ECONOMISIREA ÎN SISTEM COLECTIV PENTRU DOMENIUL LOCATIV

Anul

I. DATE DE IDENTIFICARE A CONTRIBUABILULUI

Nume Inițială Prenume Cod numeric personal / Număr de identificare fiscală

Județ/Secțiune Localitate Stradă Număr Bloc

Scara Apt. Cod poștal Telefon Fax E-mail

II. DESTINAȚIA SUMEI REPREZENTÂND PÂNĂ LA 2% DIN IMPOZITUL ANUAL, POTRIVIT ART.57 ALIN.(4) DIN LEGEA NR.571/2003

☐ 1. Bursa privată

Contract nr./data Suma plătită - lei - Documente de plată nr./data

☒ 2. Susținerea unei entități nonprofit/unități de cult

Suma Denumire entitate nonprofit/unitate de cult

Codul de identificare fiscală a entității nonprofit/unități de cult Cont bancar (IBAN) a entității nonprofit/unități de cult

☐ III. DEDUCEREA CHELTUIELILOR EFECTUATE PENTRU ECONOMISIRE ÎN SISTEM COLECTIV PENTRU DOMENIUL LOCATIV DIN VENITURILE IMPOZABILE DIN SALARII, OBTINUTE LA FUNCȚIA DE BAZĂ

Denumirea instituției de credit Documente anexate

Suma plătită - lei -

Sub sancțiunile aplicate faptei de fals în acte publice, declar că datele înscrise în acest formular sunt corecte și complete.

Semnătură contribuabil Data

Loc rezervat organului fiscal Nr. înregistrare: Data:

NOTĂ: Contribuabili care solicită deducerea din veniturile impozabile din salarii, obținute la funcția de bază, a cheltuielilor efectuate pentru economisirea în sistem colectiv pentru domeniul locativ, vor anexa, în copie, formularul 210 - "Fișa fiscală", pentru veniturile realizate la funcția de bază.

Număr de înregistrare de date cu caracter personal 158/2
Cod 74.5396.13

Az adóbevalláshoz szükséges űrlap

a jele, mennyire működnek a lokális közösségi hálók, az informális kapcsolatok. Az átutalt 2 százalék azt is méri, mennyire talál magára a civil szféra, mennyire találja meg azokat a feladatokat, amelyeket a közösség támogatásra méltónak ítél, vagy amellyel kapcsolatban sikerül elfogadtatni: figyelemre, segítségre méltó vállalkozás. Ilyen szempontból az utóbbi egy-két év jelenti a mérföldkövet: a karácsonyi ajándékokra gyűjtő szülőket megszólító edző már ennek az új civil kultúrának a képviselője. Olyan egyesület munkatársa, amelyik megtanulta, előbb adni kell, hogy kérni lehessen, a támogatókkal való kapcsolattartás egész éves feladat. Az adó átírányítása az adózó számára – még akkor is, ha a gesztust fontosnak tartja – adminisztratív nyűg. A céltudatos egyesületek előre, pontosan kitöltött adóívekkel folyamodnak a segítségért, így ezekkel kapcsolatban az adózónak semmi más dolga nincs, mint bevallását a kampány lejártáig, május 25-ig benyújtani az illetékes adóhatóságnál.

Helyben hasznosul Koreck Mária, aki nem csak egy civil szervezetet, a Divers Egyesületet vezet, hanem többek között forrásközpontot is működtet, mely a többi civil szervezet képviselőjét, tájékoztatását is ellátja, azt hangsúlyozza: a két százalékos adóátírányítás „helyben maradó” erő. Miközben számtalan vita folyik arról, hogyan lehetne területi szempontból igazságosabb az adóelosztás, visszasztás, ez a felajánlás automatikus útja annak, hogy a befizetett összeg egy részét helyben használják fel. Ha az adózó és a civil szervezet között folyamatos a kapcsolat, ha az előbbi kedvezményezettje az utóbbi tevékenységének, akkor az intézmények működése is átláthatóbb, biztonságosabb. Nem merül fel az, hogy „látatlanban”, gyanús célokra, gyanús felhasználási feltételek mellett nyújtunk anyagi támogatást.

Adózóból önkéntes? Területi szempontból nagyon eltérő, hogy hol, milyen a civil szervezetek aktivitása, és milyen a célirányos adózási kedv. A statisztikák szerint nem feltétlenül az

Koreck Mária, a Divers Egyesület vezetője

A hazai civiltérkép szerint Bukarestben, ahol a gazdasági mutatók a leg-erősebbek, nem annyira eredményes a 2 százalékos kampány, mint Kolozsváron, vagy Temesváron

ország leggazdagabb régiói a legaktívabb adóátutalók, ám ott, ahol nincs pénz, ott nincs pénz a civil szervezetekre sem. A hazai civiltérkép szerint Bukarestben, ott ahol a gazdasági mutatók a legerősebbek, nem annyira eredményes a 2 százalékos kampány, mint Kolozsváron, vagy Temesváron. Az erdélyi és a bánáti nagyvárosban két tényező is szerencsésen találkozhat: van gazdasági potenciál, és van elég, látható, jól működő civil szervezet ahhoz, hogy legyen akinek, amiért adózni. Az átutalások listáján a déli megyék kullognak, nem csak azért, mert itt a gazdasági mutatók alacsonyak, hanem azért is, mert nincs, aki ösztönözze a támogatást.

Szakértők szerint a jövő az, hogy a valóban működő kis szervezetek egyre erősebbé válnak: átalakul a támogatói rendszer, egyre több alap szűkíti a felhasználási feltételeket, így a jövedelemadóból elérhető támogatás, amelynek felhasználása kötetlen, egyre értékesebbé válik. Kompenzálható vele mindaz, ami pályázati úton nem finanszírozható. A „civil szemlélet” is módosulhat, hiszen az adóért folyó verseny arra kényszerít, hogy az adózó és a kedvezményezett folyamatosan figyeljen egymásra, tekintettel legyen egymás igényeire, a civil szféra ne mellőzött, kiegészítő fejezete, lábjegyzete legyen a közösségi életnek, hanem szerves része, animátora, katalizátora. Szerencsés volna – magyarázza az egyik marosvásárhelyi kulturális egyesület vezetője – ha az adóátutaláson túl más kapcsolatok is születnének: szükségünk van önkéntesekre, olyanokra, akik nem csak anyagilag, hanem személyes részvételükkel, feladatvállalással is segítik munkánkat. Abban bízunk, hogy az idei adózónk jövő évi önkéntesünk, munkatársunk lesz, hogy az a közösségi munka, amit végzünk, közös munka is lesz, amelynek eredményeit közösen élvezzük. Most indul a hajrá az idei két százalékosért, május 25-ig van idő a személyes megszólításra, rábeszélésre, a tudatos adózás előkészítésére. Mindenkinek megéri – mondják azok, akik adóbevételeiben bíznak. Mindenkinek megéri – teszik hozzá a megszólított szülők a tornateremben – így legalább két százaléknyi adónkról pontosan tudjuk, hova és miért megy.

Hitoktatás: kötelezőből választhatóvá

A következő tanévtől első látásra jelentéktelen, szimbolikus jelentését és néhány reakciót figyelembe véve viszont fontos változás áll be az iskolai hittanoktatás terén Romániában. Míg korábban ezekre az órákra magától értetődően „sorozták be” a diákokat, akik szülei az iskola vezetésétől utólag kérhettek írásban felmentést az órák látogatása alól, mostantól mindenkinek éppen azt kell külön kérvényeznie, hogy járhasson hittanórára. A 180 fokos fordulatról, a jövőben minden bizonyítvánnyal felmerülő problémákról KUSTÁN MAGYARI ATTILA szólaltatott meg a témával foglalkozó hangokat, és idézett az intézkedés ellen leghangosabban tiltakozó Román Ortodox Egyház képviselőinek véleményéből.

Tavaly novemberben döntött úgy az alkotmánybíróság, hogy ellenkezik az alaptörvénnyel az oktatási törvény arról rendelkező cikkelye, amelynek értelmében a szülőknek külön kérvényezniük kell, ha gyereküket szeretnék felmenteni a vallásóra látogatása alól. Ezzel szemben a jövőben választható tárgy lesz ez, amelyre külön kell jelentkezni.

Késésben az etika A döntés egy sok évvel korábban elkezdődött folyamat végszava, a Romániai Szekuláris-Humanista Egyesület (ASUR) régóta céljával tűzte ki, hogy ezen a téren is változást ér el, Remus Cernea pedig – aki Romániában az egyetlen, felvállaltan ateista parlamenti képviselő – azt javasolta, hogy aki nem jár vallásórára, az helyette etikát tanuljon, így sajátítsa el az emberiség jelentősebb ismereteit, vallási doktrínáit, a morális értékrendeket. Ennek a tantárgynak a célja az volna – mondta akkor –, hogy a diákság kritikus és racionális hozzáállást sajátítsa el, emellett fejlessze empátiáját és saját erkölcsi ítélőképességét.

Úgy tűnik, egyelőre alternatívaként az etika óra bevezetéséről nincs

Toma Pătrașcu, a Szekuláris-Humanista Egyesület alelnöke
FOTO: FACEBOOK

Aki katekizálni akarja a gyerekeket, jó és hűséges követőivé tenni az adott felekezetnek, az tegye a templomban (Toma Pătrașcu)

szó, azt sem döntötték el, mi történik azokkal a gyerekekkel, akiknek nem kell majd hittanórára járniuk. Cerna azonban továbbra is foglalkozik a témával, egy február 5-i nyílt levelében arra kéri az aktuális oktatási minisztert, Sorin Câmpeanut, hogy még ebben a tanévben tegyenek eleget az alkotmánybírák döntésének, különben bűncselekményt követnek el.

A klérus válaszol Nem hagyta szó nélkül a Román Ortodox Egyház a történeteket. A patriarkátus szerint megalázó és diszkrimináló az alkotmánybíróság döntése, amely „bürokratikus eszközöket vezet be a tanügybe a vallásórák ellehetetlenítésére”. Szerintük hátrányos megkülönböztetést jelent az, hogy csak a vallásórákra kell külön engedélyt kérni, más tantárgyak esetén nem. A fiatalok megszólítását célzó ortodoxiatinerilor.ro weboldal – amely más tekintetben is érdekes olvasmányt jelent, többek között meg-

tudhatjuk belőle, hogy az önkielégítő férfiak mentálisan több száz nővel csalják meg párjukat, de ami még veszélyesebb tanács: a védőoltásokat érdemes elkerülni, mert károsak az emberre – azt írja, ugyanazt az utat járjuk az új döntéssel, amelyet az előző rendszerben már megtapasztaltunk: amikor kivették Istent a gyerekek és szüleik szívéből. 1495-ben a Brassó megyei Bolgárszegen alapították az első románoknak tartott iskolát, ahol papok tanították a gyerekeket, írják, az iskolák pedig többek között azt a célt szolgálták, hogy megvédjék a századok óta megtartott ortodox kereszténységet.

A patriarkátus február 5-én és 6-án tartott gyűlésén úgy döntöttek, a Román Ortodox Egyház mindent meg fog tenni azért, hogy meggyőzzék a szülőket a hittanórák fontosságáról.

Indoktrináció a mi zsebünkben

Toma Pătrașcu, a Romániai Szekuláris-Humanista Egyesület (ASUR) alelnöke lapunknak több problémára hívta fel a figyelmet. Mint mondta, gondot okozott az, hogy bizonyos vidékeken a más vallású szülők egyéb híján csak ortodox hittanórára tudták küldeni a gyerekeiket. Az iskolának ugyanakkor oktatást kell biztosítani, nem vallásos indoktrinációt, azaz befolyásoló, térítő jellegű tanítást. A hittanóra jelen pillanatban felekezeti jellegű, az ASUR álláspontja szerint ez azonban nem összeegyeztethető egy laikus állam modern oktatási rendszerével. Úgy gondolják, mondta, hogy aki katekizálni akarja a gyerekeket, jó és hűséges követőivé tenni az adott felekezetnek, az tegye a templomban – gyakorlatilag ugyanis a jelen pillanatban magán-szervezetek reklámozzák magukat a közoktatásban az állam pénzéből. A hittantanárok bérét az állam állja, ez pedig az egyház nyeresége, figyelembe véve. Hozzátette, egyértelműen nem az a cél, hogy ne lehessen hitantantatni azoknak, akik igényelik,

de az fontos kérdés, hogy milyen anyagi háttérrel történik ez, és hol: az ASUR álláspontja szerint az egyház pénzén és az egyházon belül kellene ezt megoldani.

Probléma az is, hogy a diákok már az elemi osztályoktól tanulnak hittant, azaz – Pătrașcu szavaival élve – futószalagon lesznek egy adott felekezet híve, míg biológiát, fizikát vagy hasonló tárgyakat később kezdenek elsajátítani. (A nulladik osztálytól bevezetésre kerülő hittanóráról lásd keretes írásunkat).

Elmondta, az alkotmánybíróság döntése mindenképpen egy lépést jelent a modern és nem diszkriminatív oktatás irányába.

Már a nulladiktól is

Az előkészítő osztályokban is kötelező hittanoktatást tartanak a gyerekeknek heti egy órában. A diákok azt tanulják meg itt, hogyan kell imádkozniuk, mi Isten szerepe az ember életében, emellett pedig karitatív tevékenységeken és templomi szertartásokon vesznek részt.

Az előkészítőök fő témája, hogy Isten velünk van a felfedezésben és szeretetben, az elsősök azt tanulják elsősorban, hogy az ember Istennel a hit és imádság révén van együtt, a másodikosok az „Isten a szeretet” motívum jegyében tanulnak.

Az előkészítő osztályban vallásos szempontból fontos értékekre vezetnek rá a gyerekeket, mint templomi eseményeken való részvétel, imádság, emellett énekelnek, rajzolnak, bibliai idézeteket tanulnak.

Jó és rossz cselekedetek elmesélésére is ösztönzik őket, mások tulajdonságainak felfedezését erősítik bennük, továbbá „Így igen/így nem” játékot játszanak. Az első osztályosok párbeszédet folytatnak különböző magatartásokról, a másodikosok bibliai modelleket mutatnak be különböző témákban, legyen szó a jó cselekmény megjutalmazásáról, megbocsátásról stb.

Ortodox vallásóra pópával

Ott, ahol nem voltak párhuzamos osztályok, eddig is adódtak problémáink, hiszen ha a gyerekek fele református, fele katolikus volt, akkor vagy egyik, vagy a másik tanár kapott fizetést, vagy két óráért adták meg egy óra bérét (Bokor Attila szaktanfelügyelő)

Csökkenő ortodox befolyás

Toma Pătrașcu arra a kérdésünkre, hogy a romániai társadalom jelentős hányada vallásos lévén – ráadásul a lakosság 86,8 százaléka a román ortodox egyház tagja – sokan fogják-e támadni az alkotmánybíróság döntését, azt válaszolta, a szülők többsége alulinformált, és azt várja el, hogy az iskola megoldja azokat a valós vagy éppen kitalált problémákat, amelyeket a gyerekeivel kapcsolatosan gondol.

– A szülői értekezletek alapján látom azt, sokan úgy képzelik el, hogy a gyermeket beküldik az iskolába, majd teljesen más állapotában hazaviszik – fogalmazott.

Véleménye szerint sokan azt gondolják, hogy a hittanórák ártalmatlanok, vallási történetekről tanítják a gyerekeket, holott komoly indoktrináció zajlik, elég csak arra gondolni, hány eset vált ismertté az elmúlt években, amikor kiderült, hogy a diákok ezeken az órákon hosszasan térdelnek. (Egy tavalyi megjelent interjúnk mellékletében írtuk, a román sajtó évek óta cikkezik az ortodox vallástankönyvek rémségeiről: azt írják ezekben a könyvekben, hogy aki rosszat cselekszik, az arra számíthat, hogy elüti egy autó, más-
hol pedig, hogy bűn mást hordani a nyakunkban, mint keresztet, vagy vasárnap a templomon kívül bárhova máshová is elmenni. Az egyéb vallásúakkal szembeni intoleráns magatartás csak a hab a tortán.)

Pătrașcu felhívta a figyelmet arra, hogy míg néhány évvel ezelőtt a legmagasabb bizalmi indexet az országban az ortodox egyház tudhatta magáénak, általában 85-86 százalékkal, az nemrég megváltozott: a 2010 utáni évek során ez hatvan százalékra mérséklődött. A legnagyobb egyház tehát már nem feltétlenül képes befolyásolni a szülőket, ahogyan azt korábban tette.

Hittanóra helyett könyvtár Bokor Attilától, a Kovászna megyei Tanfelügyelőség roma- és vallásügyi szaktanfelügyelőjétől azt kérdeztük meg, mi lesz azokkal a gyerekekkel, akik a szükséges írásbeli kérés hiányában nem járnak majd ősztől vallásórára? Ez fontos tényező, ugyanis ha a hittan nem utolsóként szerepel az órarendben, akkor a gyerekek nem mehetnek haza, de az iskolában vagy azon kívül sem létezhetnek. Bokor azt mondta, ezt a kérdést iskolánként belső rendszabályozati szinten kell megoldani.

– Ott, ahol nem voltak párhuzamos osztályok, eddig is adódtak problémáink, hiszen ha a gyerekek fele református, fele katolikus volt, akkor vagy egyik, vagy a másik tanár kapott fizetést, vagy két óráért adták meg egy óra bérét – fogalmazott, hozzátéve, ők csupán ajánlásokat adhatnak: például, hogy hittanóra alatt a gyerekek az iskola könyvtárába menjenek. – Én nem gondolkodnék azonban ezen most, mert legalábbis

▷ hozzánk eddig kevés ilyen kérés érkezett, elsősorban a Jehova Tanúi és más kisebb egyházak részéről.

Az ASUR álláspontja kapcsán, miszerint a vallási oktatást egyházi pénzből és egyházi keretek között kellene folytatni, Bokor szaktanfelügyelő leszögezte, a hitoktatók tanárok, így ő bizonyos értelemben „elkülöníti” őket az egyháztól – függetlenül attól, hogy a hitoktatók és az egyházak együttműködését, a gyerekek egyházi rendezvényeken részvételre való bátorítását stb. szorgalmazza maga is. Az iskola, mondta, bizonyos vallást tantárgyszerűen oktat, szerinte nem elég az, hogy „nem tudom, tehát hiszem”, vannak információk, amit a gyerekeknek el kell sajátítaniuk.

Azzal kapcsolatosan, amit korábban Toma Pătrașcu mondott: hogy a hittanórák indoktrinálják a gyerekeket, Bokor Attila azt válaszolta, ő csak a magyar nyelvű vallásoktatásért felel Kovászna megyében, így részleteiben nem ismeri ezeket a problémákat. Meglátása szerint akkor van probléma, ha a papok vállalták a hittanoktatást, a román ortodox egyház nyomása nagy ebben a tekintetben. Vidéken Székelyföldön is gyakori az, hogy lelkészek is vállaltak órát az iskolában, de velük kapcsolatban túlkapásokról nem hallott.

A kisebbség védelme a többséggel szemben Bognár Zoltán, az RMDSZ Szabadelvű Kör platformjának elnöke az *Erdélyi Riport* kérdéseire válaszolva elmondta, egy szekuláris államban véleménye szerint az a minimum, hogy a közinté-

Bognár Zoltán

FOTÓ: FOSZTÓ LÁSZLÓ

ményekben semmilyen vallási tan hallgatását nem tesszük kötelezővé.

– Szerintem ez egy fontos lépés volt, semmilyen hátrányát nem látom, megmarad annak lehetősége, hogy aki szeretné, vallásoktatásban részesítse gyermekét. Előnye azonban van az új rendszernek: nem hozza kényelmetlen helyzetbe azokat a szülőket vagy gyámokat, akik természetesnek gondolják, hogy a diákok vallásoktatásban részesítése egy lehetőség, nem pedig kényszer. Emellett én is úgy gondolom, hogy ez az alkotmány vonatkozó bekezdéseinek helyes értelmezése – magyarázta.

Bognár nem tekinti jó megoldásnak, hogy az állami iskolák falai között tartsák a vallásórákat, azok közé tartozik, akik szívesebben vennék, ha erre az egyházak által fenntartott

intézményekben kerülne sor, természetesen fakultatív jelleggel, anélkül, hogy az órarendben szerepelne.

– Ez világnézeti kérdés. A mostani változtatás meglehetősen kései, azonban nyilván ebben a vonatkozásban is érvényesnek tartom a jobb később, mint soha elvet – fogalmazott.

Arra a kérdésre, hogy mit gondol az egyházak tiltakozásáról, és szerinte kárát látják-e a változásnak, azt mondta, az agnosztikusok és ateisták érdeke nyilvánvalóan az, hogy a vallás és az egyházak minél kisebb hatással legyen mindennapjakra, az egyházak vezetői pedig nyilvánvalóan abban érdekeltek, hogy minél nagyobb társadalmi hatalommal rendelkezzen az intézmény, amelyet rájuk bízta. A szekuláris államnak ezt a kérdést érintően az a dolga, hogy egyrészt ne engedjen nagyobb teret az egyházaknak a közéletben, mint amennyi a lelkiismereti szabadság jogának gyakorlásához szükséges, másrészt meg kell védenie a kisebbségeket a többség zsarnokságával szemben.

– Amennyiben a többség gyakorló ortodox, akkor a más felekezetekhez tartozók mellett az agnosztikusokat és ateistákat is védenie kell az államnak. Amennyiben a többség ateista, abban az esetben a vallásos embereket illeti védelem. Ezt a gondolatot bátran nevezhetjük liberális álláspontnak – fejtette ki a Szabadelvű Kör elnöke.

Előnye az új rendszernek: nem hozza kényelmetlen helyzetbe azokat a szülőket vagy gyámokat, akik természetesnek gondolják, hogy a diákok vallásoktatásban részesítése egy lehetőség, nem pedig kényszer (Bognár Zoltán)

Közös imádkozás egy hazai középiskolában

FOTÓ: ZIARULLUMINA RO

Kezddetek el élni!

Kezddetek el élni, hogy legyen mit mesélni / Majd az unokáknak, mikor körbeállnak / Mikor körbeállnak, az ágyadon ugrálnak / Hogy legyen mit mesélni, kezddetek el élni! Ha másról nem, hát erről a Márti dalának keresztelt számukról bizonyára sokan ismerik az Anna and the Barbies zenekart. No meg arról, hogy az énekesnőjük hétről-hétre feltűnik a Rising Star tehetségkutató műsor zsűrijében. A Moszkva Kávézóban tartott nagyváradi koncertjük után a zenekart alapító testvérpárral, PÁSZTOR ANNÁVAL és PÁSZTOR SÁMUELLEL a színpad mögé merészkedő Tasnádi-Sáhy Péter beszélgetett.

Voltam már sok koncerten a Moszkvában, de ritka, hogy egy előadó ennyire megmozgassa a közönséget. Volt szám, amelyik közben az emberek vetkőztek, olyan is, hogy guggolt az egész nézőtér, máskor egy srác négykézláb mászott fel hozzád a színpadra, egy rajongód kislányát pedig te hívtad fel, és ültetted be a dobos mögé kuckózni. Egymással összeférhetetlennek tűnő események, amik nálad természetesen követik egymást. Mindig ilyen széles skálán mozog egy koncert?

Anna: Mindig teljesen eleresztjük a gyeplőt, sosem tudjuk előre, mi lesz. Szeretjük, ha a dolgok csak úgy történnek maguktól, és ennek köszönhetően jellemzően történnek is.

A közönség látja, a színpadon teljes tébolyda van, szabad a pálya, egy idő után beindul mindenki. Egy bolond százat csinál, az emberek nagy része nyitott a jó szándékú anarchiára.

Olvastam veled több interjút, és azokban is elmondod, amióta anyuka lettél, egy másik Anna megy fel a színpadra...

Anna: Szerintem rossz interjút olvastál, az nem én voltam. (nevet) A kedvesem is azt mondta néhány héttel a szülés után, hogy ezzel ellentétes várakozásai ellenére semmit sem változtam.

Pedig Szily Nórának azt mondtad, megtanultad szeretni és becsülni magad.

Anna: Valami olyasmi lehet, hogy szélesebb skálán mozgok, mint korábban. A szülés előtt mindig vala-

hogy megsebzett vadként vergődtem a színpadon, kivégzőosztag voltam saját magam számára, mindig sebekkel és foltokkal mentem haza, azt gondoltam, ezzel érdemlem ki a színpadi létezést. Most pedig merem fenséges lenni, anyatigris, meg anyakirálynő, és ez feltehetően a baba miatt van. Lehet, a közönséget is merem úgy kezelni már, mintha a gyerekem lenne.

Külsőségeiben azért sok maradt a megsebzett vadból, rajzolt sebhelyekkel jöttél be a színpadra, később előkerült egy gázálarc is...

Anna: Rengeteg sminkem van, és szeretek magamon maszatolni. Annyi türelmem nincs, hogy nagyon szép dolgokat csináljak, de a különböző bohóc, meg sámánszerű maszkok segítenek az átváltozásban, hamarabb beletalálok így a szerepembe.

Egyre jobban kezd összeállni bennem valami ösztönös művészeti kátyvasz, éppen ezért ilyen projektek felé kacsintgatok mostanában

Ha már szerepet említasz, tudtommal sok helyen, sok irányból tanulmányoztad a színpadi létezését, többek között Górnagy Mária Színitanodájában, illetve külföldön is.

Anna: Az az igazság, hogy már minden iskola előtt megvolt bennem a készítés a színpad felé, amióta az eszemet tudom, ha odakerültem ömlött belőlem ez a dolog. Korán rájöttem, ez megy nekem, aztán persze érdekelt, hogy is működik a dolog tulajdonképpen. De a közönségszeretet, illetve a magamutogatás iránti vágy kezdetektől fogva adott volt.

Az együttműködés is kezdetektől fogva meg volt köztetek?

Samu: Nem, az hogy mi együtt zenéljünk, viszonylag későn alakult ki, de a kooperáció, hogy részt vegyek Anna örült ötleteiben, mint-hogy hozzunk fel hat mázs csillagós követ a közeli bányából, régre nyúlik vissza. Mindig voltak lehetetlen találmányai, amikben én valamilyen módon feladatot kaptam.

Hol nőttek fel?

NÉVJEGY

Az **Anna and the Barbies** zenekart Pásztor Anna és testvére Pásztor Sámuel alapították 2004 őszén. Mindjárt a harmadik fellépés egy nagyszabású, egész estés R'n'B – Hip-Hop koncert volt a budapesti Moulin Rouge-ban rengeteg sztárvendég kíséretében, amely során felfigyelt a rájuk egy angol menedzser, akinek segítségével 2005 tavaszán megjelent az első, *Passionfruit* című, angol nyelvű lemez, az amerikai CD Baby online zeneterjesztő hálózatonál. 2008 tavaszán jelent meg első magyar nyelvű albumuk *Medallion* címen. 2008 szeptemberében Suda Balázs Róbert drámaíró-rendező felkérésére, Strindberg *Julie Kisasszony* című drámájának, *MonoPorNO* avagy *Julie* elnevezésű zenés átiratában, a darab szerves részeként, Anna and the Barbies számokat játszottak, többnyire a *Medallion* albumról, továbbá Pásztor Anna játszhatta el a drámai fő- és címszerepet az előadásokon. 2013 januárjában *Márti dala* című számával hetekig vezették a slágerlistákat. Pásztor Anna több televíziós műsorban feltűnt, az utóbbi időben a Sztárban Sztár illetve a Rising Star című műsorokban találkozhattak vele a tévénézők.

Az együttes további tagjai: Hernádi Dávid – basszusgitár, Vaghy Tamás – billentyű, Bubnó Márk – dob.

Gyerekkorom óta rendkívül nehezen viselem, ha igazságtalanság van, meg amikor egyes emberek elkezdnek mások kárára élni

Samu: Gyárilag pestiek vagyunk, de aztán laktunk Magyarországon rengeteg helyen, többek között tanyán, szóval vidékiek is vagyunk. De Anna mindenhol rávett valami akcióra. Aztán ő elindult a tánc irányába, én zenélni kezdtem, amikor pedig a térdével gondjai lettek, és látszott, hogy a tánc nem fog menni hosszú távon, akkor új utakat keresve rám talált, így lett ez a zenekar. Azt hiszem nagyon hasznos, hogy markánsan különböző egyéniségek vagyunk, de remekül kiegészítjük egymást.

Anna, volt amikor te ténylegesen és kizárólagosan táncosnő akartál lenni?

Anna: Mint már mondtam, rengeteg színpad körüli dologba belekóstoltam, ilyen volt a tánc is. Az a része, hogy koreográfiát tanuljak, valaki másnak az ötletét kivitelezem, sosem volt az erősségem, nem érdekelt. A kreatív része, meg főleg a free style, az mindig nagyon ment. Ugyanez a helyzet a színészettel, sosem tudtam szöveget tanulni, gátlástalanul átírtam József Attilát is, ha úgy volt kedvem. Viszont semmit sem bánok, amiket megtapasztaltam. Egyre jobban kezd összeállni bennem valami összművészeti katyvasz, éppen ezért ilyen projektek felé kacsintgatók mostanában. A lényeg, hogy a saját üzenetemet tolmácsolhassam.

Pedig szerepeltetek színdarabban is, az RS9 színházban évekkel ezelőtt volt egy MoNOporNO, avagy Julie című előadás, amiben az egész zenekar játszott.

Anna: Igen, ez Strindberg *Júlia kisasszony* című botránydarabjának zenés átirata, én játszottam a főszerepet. A zenekar a függöny mögé volt rejtve árnyjátékszerűen, mert nem tudtak viselkedni.

Samu: Zenélnünk kellett, meg cukorkás papírokat zörgettünk. A mi számaink voltak a betétdalok.

Apropó, ki írja a szövegeket?

Samu: Vagy Anna, vagy én. Ő egy picit több szöveget, én egy picit több dalt, de mindig kialakul.

A szövegeitekből nem feltétlenül az derül ki, hogy bármiféle hatalom nagy barátai lennétek.

Samu: Hát, mindnyájan a hetvenes években születünk, érződik a munkánkon, hogy a punk valamelyest megnyomta a fejünket.

Anna: Nekem a hatalommal önmagában nincs semmi bajom. A természet is hatalom. Isten pedig a legnagyobb hatalom, és ez így van rendjén. A gond ott kezdődik, amikor a hatalom hülyeséggel párosul. Gyerekkorom óta rendkívül nehezen viselem, ha igazságtalanság van, meg amikor egyes emberek elkezdnek mások kárára élni. Ilyesmi ellen mindig felszólaltunk. Eddig nem igazán politizáltunk, de a legújabb albumunkon ez elég erősen jelen van.

Mi lehet ennek az oka?

Anna: Valószínűleg ilyen a helyzet most Magyarországon, és ezzel most nem lövök sem jobbra, sem balra, sem középre, mert úgy rühellem a politikát, ahogy van.

Egyik alkalommal, amikor kimentél a közönség közé, azt mondtad, szívesen elvinnél magaddal egy busznyit embert, hogy vigyél haza egy kis vidámságot. Ennyire besavanyodtatok ti ott a messzi Budapesten?

Anna: Én nem. Szerencsére megtaláltam azt a közeget, azt a csapatot, ami korlátlan örömforrást jelent az életemben. A turnébusz-

ban viszont, meg a koncerteken búra alatt vagyunk. Ha felülök a villamosra, vagy kimegyek a gyerekekkel a játszótérre, látom a keserűséget sok ember szemében. Elég érzékeny vagyok az ilyesmire, bele tudok költözni másodpercek alatt mások kis világába, és elég nagy kétségbeesést érzékelek. Amikor tehetem, próbálok ezen változtatni a koncerteken, ezért mondtam el most is, aki itt kapott valamit, adja tovább valamilyen formában másoknak, hogy pillangóeffektussal kicsit terjedjenek a jó dolgok. Én is teljesen fel vagyok most pörögve, azért dumálok ilyen gyorsan, órákig nem lehet lelőni.

Jártatok már korábban a határnak ezen az oldalán?

Anna: Ez az első alkalom, pedig régóta szerettünk volna már jönni. Ez a negyedik határátlépésünk a zenekarral, voltunk már Ukrajnában, Szlovákiában, illetve egyszer Hollandiában a Eurosonic fesztiválon.

Lehet rosszul látom, de tudtommal a Márty dalával kerületek be a nagyon széles köztudatba, mesélnétek erről?

Samu: Az egy olyan telitalálat volt, ami megemelt bennünket. Évek óta tudtuk, hogy kell majd egy szám, ami átüt a falat. Persze, nem úgy készült, hogy hű ez nagyon jó, és könnyezni fognak az emberek, hanem jött egy téma, ami mindnyájunkban jól működött, és a közönség is azonnal reagált rá. Amint még csak a szöveg kikerült a közösségi médiába, azonnal futótűzként terjedt.

Kicsit most megkavarodtam. Azt tudom, hogy Márty egy rajongótok volt, aki már sajnos nem él. A szöveget nem ő írta?

Samu: Nem, az teljesen Annáé.

Anna: Márty még élt, amikor ez született, viszont a halálakor neki dedikáltuk. A téma egyébként teljesen máshonnan jött: a baráti társágomban egyszer a velem egykorú fiúk összegyűltek valami húsz alatti fiatalokkal, és némi szeszszital elfogyasztása után elkezdtek sztorizni utazásról, csajozásról erősen múlt

időben, keserűen. Erre én egy idő után kifakadtam, hogy alig negyvenévesen retrospektív beszélnek az életükről, pedig még rengeteg dolog vár rájuk. Ekkor hangzott el az ominózus mondat: Kezdetek el élni! Aztán napokkal később visszajött egyéb értelmeivel egyetemben, és lett belőle ez a szöveg. Ezután egy héttel halt meg Márty, és címződött neki a közben készülő dal. Sajnos azt hiszem, minden albumon van olyan szám, ami valamelyik eltávozott barátunknak szól.

Ha jól tudom, az első lemezetek, a Passionfruit angolul jelent meg. Az volt a cél, hogy nekivágtok a nagyvilágnak?

Samu: Neki is vágtunk, hiszen az az albumot Angliában rögzítettük. Anna, amellet hogy évekig külföldön táncolt, részt vett különböző zenekarokban, a rap pedig kifejezetten angolul találta meg. Kezdetben hajlottunk a hiphop felé, amihez ugye ő egyértelműen angolul írta a szövegeket. A *Nyuszika* volt az első magyar szövege, ahol azt éreztük, elkapta a dolgot, azóta ami akar angolul születik, ami akar, magyarul, nem erőszakolunk meg egy anyagot sem fordítgatással.

Anna: Sokáig küzdöttem azzal, hogy nem tudtam jókat írni magyarul. Kiszámolóok születtek, meg erőltetetten versszerű dolgok. Igazából Lovasi András volt rám nagy hatással, meg a Kezdet Phiai, akik közül Závada Peti igazából költő. Mint kiderült, rá kicsi koromban rengeteget vigyáztam, amikor összegyűlt nálunk a nagy művész társaság.

Művészcsalád vagytok?

Anna: Az van, hogy a három „apukám” közül az egyik a Bereményi Géza, egy ideig nála laktam, a hétvégeket, meg a nyarakat nála töltöttem, 17 évesen két évet folyamatosan, és hozzá rengeteg művészember járt, köztük mondjuk Závada Pál is az akkor még kicsi Petikével, akit többször rámsóztak. (nevet)

Térjünk vissza a zenekarhoz. 2004 óta léteztek, de csak nemrég nyilatkoztad, hogy talán most már meg

Pásztor Anna és Pásztor Sámuel a nagyváradi Moszkva klubban

A SZERZŐ FELVÉTELEI

lehet élni ebből. Te közben ugye tehetőségkutatóban zsűrizel, más tévéműsorban is felbukkantál, hogy érzitek, csúcson van a zenekar?

Samu: Az eddigiekhez képest mindenképpen, de van hová fejlődni. Vannak olyan kollégák, akiknek a koncertjét megnézve azt mondja az ember, ez igen, ehhez még kicsi kutyák vagyunk, de nagyon dolgozunk érte, hogy felnőjünk.

Anna: Rengeteg dolog van, amit még javítani kell. Én például úgy érzem, hogy a legutóbbi albumon találtuk meg a hangunkat. Most tartunk ott, hogy az egész zenekar elsősorban a zenéléssel foglalkozhat, eddig mindenki 3-4 munkát csinált egyszerre, hogy fenntartsuk magunkat és az úgymondobbinkat. Teljesen más, hogy ez már nem így van. Én azt gondolom, hogy ahol most tartunk, az nagyjából hetven százaléka lehet. Szerencsére tele vagyok ötletekkel. Mint már említettem is, engem nagyon érdekelnek ezek az összművészeti dolgok, például, hogy a színházat és a cirkuszt miként lehet keverni a zenei színpaddal.

Ez nem teljesen új, a Quimby foglakozik ilyesmivel, tudtommal a Kiste-hénnek is vannak hasonló projektjei.

Anna: Igen, bár én durvább színnel szeretnék játszani, mondjuk balettet vinni kiskocsmába. Sok minden izgat, de a legfontosabb, hogy az éhségünk megmaradjon, hogy harapjuk, élvezzük a zenét. Amikor már jön a jóllakottság, a robotszerű működés, csináljuk a gázsiért, akkor megette a fene az egészet.

Amikor már jön a jólakottság, a robotszerű működés, csináljuk a gázsiért, akkor megette a fene az egészet

Erdély-színház

Túlzás lenne azt állítani, hogy meglódul az ember fantáziája, ha kézbe veszi Gáspárik Attila kötetét: puha, füzetborítós, rajta patinás hangulati elemekkel odamontírozott fotó (a kolozsvári sétatéri, azaz Janovics-színházról) és egy furcsa cím-alcím: *Megszületett Kolozsváron – Interjúk az erdélyi magyar színművészeti felsőoktatás intézményeiről*. Aki végiglapozza a kötetet, az látni fogja: nem csak a színművészeti képzés létrejöttéről kaphat információkat, hanem a második világháború utáni évtizedek korszakaiba nyerhet bepillantást, kicsit másképpen villan fel a Sepsiszentgyörgy-Marosvásárhely-Nagyvárad közötti világ.

A színház ugyanis ebben az erdélyi magyar térben egészen különös szerepet tölt be, gravitációs mezeje nagyon sokféle társadalmi-társasági mozgásnak. Miért ennyire jelentős és kiterjedt ez az erőter? Erre egy alapos színházi dokumentációs munka, kultúrszociológiai kutatás adhatna kielégítő magyarázatot. Néhány fontos adalékot azonban látni és érteni engednek Gáspárik Attila kötetében közölt beszélgetései.

Amelyek nem ezzel a nagyon nagy ívű színház történeti szándékkal születtek 1996 és 2003 között, hanem az volt a céljuk – ahogyan erről a kötetben szó esik – hogy tisztázzák: miért költözött a színészképzés Kolozsvárról Marosvásárhelyre. Ez a költöztetés a modern kori erdélyi legendárium legfontosabb története, amely arról szól, hogyan jött létre a világháború utáni erdélyi magyar elit, és hogyan termelte ki a következő eliteket a rendszerváltásig, és még tovább, milyen engedményeket tett a hatalomnak, és milyen formáit alakította ki az ellenállásnak. Hogyan működött a közösségi kohéziós erő, és milyen közösségi konfliktusok csontosodtak meg, például Erdély feltörekvő és tradicionálisan jegyzett központjai: Marosvásárhely és Kolozsvár között.

Hagyjuk nyitva a kérdést, hogy ezt a szocio-krimet megválaszolja-e Gáspárik Attila könyve. Hogy tény-

A beszélgetések meglódtatják a fantáziát: de jó lenne ezeket a nehezen megőrizhető színházi pillanatokat, pillanatművészeket a lehető legteljesebb módon megőrizni, dokumentálni

leg összeállnak-e az évtizedek alatt sokszor, sokféle pletykában-mesében csiszolt legendák egy történeté? És tényleg ez a történet-e a történet? A beszélgetések szerteágaznak, az erdélyi színjátszás és színházi élet csodálatos figurái követik egymást. Fő- és mellékszereplők (Gáspárik Attila érdeme, hogy szót kap az is, akinek életműve a színpadon teljesedett ki, és az is, aki az ügyelőpult mögött alkotott nagyot) sorjáznak, hol színházi, hol színházról távol eső történeteket mesélnek és ezek kiegészítik, árnyalják és ellenpontozzák egymást. Néha a mestert és tanítványt halljuk beszélgetni, néha a művészt és csodálóját, gyakorta érződik a merevség, a távolságtartás, annak a feszültsége, ahogyan a nehez kérdésekről nehezen beszélünk Erdélyben. Mert nincsenek hozzá szavaink, fogalmaink, eszközeink.

Ez a csikorgás is informatív, követendő. Ha a borító és a cím nem is ihleti meg az olvasót, a beszélgetések meglódtatják a fantáziáját: de jó lenne ezeket a nehezen megőrizhető színházi pillanatokat, pillanatművészeket a lehető legteljesebb módon megőrizni, dokumentálni. De jó lenne, ha a budapesti Gobbi Hilda által megálmodott Bajor Gizi Szí-

nésmúzeumnak lenne erdélyi párja. Gáspárik Attila munkájának vannak kiegészítői, társai (Simon Judit Halasi Erzsébetéről szóló könyvét éppen a Riport Kiadó gondozta, a Polis Kiadó, majd a Korunk Komp-Press Kiadó által kiadott portrékönyvek, a Prospero kötetek tíz éve jelennek meg). A színházak fotó-, és mozgóképek tára, dokumentum archívuma elérhető (változó minőségben, változó mértékben feldolgozottak az adatok). Minden adott ahhoz, hogy ami megőrizhető és megmutatható, az meg legyen őrizve, és látható legyen. Gáspárik Attila kötetéhez ösztönzés és adalék. Személyes névjegy is: nem csak a kérdezetteké, hanem szerzőjé is, mint kérdező-érdeklődő riporteré, mint színésztársé, és mint olyané, aki maga is munkatársa, alakítója az erdélyi színészképzésnek. Amely ilyen is, olyan is, sokféle, de mindannyiunkhoz köze van, és mindannyiunkat alakít itt a Sepsiszentgyörgy-Marosvásárhely-Kolozsvár-Nagyvárad tengelyen.

PARÁSZKA BORÓKA

GÁSPÁRIK ATTILA: *Megszületett Kolozsváron*, Ábel Kiadó, Kolozsvár, 2014.

Brecht előadás kevés Brecht-tel

Aktuális, mintha Brecht mostanság írta volna. Pedig a Koldusopera 1928-ban született Németországban. A gazdasági és értékválság közepette. Babarczy László talán épp azért állította színpadra a szatmárnémeti Harag György Társulattal, mert ez a klasszikussá nemesedett darab a mai viszonyokat is tükrözi. Ám az előadásban fellelhető néhány halvány utalás a mai társadalmi helyzetre inkább a szerző érdeme, mint az előadásé. SIMON JUDIT írása.

FOTÓ: CZINZEL LÁSZLÓ

Nagyváradon néztem meg a szatmáriak tavaly bemutatott Koldusoperáját. Megörülök, amikor a zenekari árokban meglátom a hangszereket és a kottákat. A díszlet is ígéretes, az első jelenet is, amikor bemondják az első dal címét, a sétáló színészek majd mindegyikének jut egy strófa. A színváltások, a jeleneteket ismertető pannók is szellemesek lehetnek volna, ha nem tartanak hosszú percekig. Ezek szükségszerűek a brechti színházban, noha a rendező alakíthatja úgy is az előadást, hogy eltekint ezektől. Babarczy szinte egyetlen szerzői utasítást sem hagyott ki.

Eltekintek az énekhang hiányától, ez nem opera, nem is musical, bár szeretik annak tekinteni. Brecht színházába az is belefér, ha a színész „rámondja” a szöveget a zenére, a dalok tartalma a fontos, nem kell kivágni a magas cért. Kár, hogy a szatmáriak az éneklésre törekedtek, ami néha kínosra sikerült, máskor a szöveg veszít súlyából. (A Pollyt alakító Sándor Annának van opera szintű hangja, a Bicska Maxit játszó Kányádi Szilárd pedig jól használja az énekhangját.) Ám nem a dalok szerény interpretálása volt az, amiért elkedvetlenített a produkció.

Hol van Brecht? A szerző elidegenítő színházának jellemzője, hogy egyszerre dráma és annak paródiája. Nem könnyű ezt színpadon megvalósítani, de nem is lehetetlen, hisz a

A Koldusoperának van egy drámai vonulata, ami hiányzik az előadásból, ahogy a humor is. A kettő erősítene egymást, megjelenne az, amit brechti színháznak nevezünk

szövegben, főleg a dalokban ott rejlik a megfjtés, csak ki kell bontani. Társadalomkritika arról, hogy a gyomor felülírja a morált, a pénz fontosabb, mint a becsület. Bicska Maxi hétpróbás gazember, Peachum (Besenyey István) a koldusmaffia vezére sem különb nála. Tigris Brown, a rendőr (Péter Attila Zsolt) megkapja a részét a zsákmányokból, a királynő népszerűsége érdekében megkegyelmez az elítélteknek. Bicska Maxi megússza az akasztást, visszaáll a rend, az új hatalom nem feltételezi a változásokat.

Az előadásban vannak utalások arra, hogy mindez ma is megtörténhet, tolvajok és maffiózók diktálják a szabályokat, a korrupció átszö mindent, mindenki eladó és megvásárolható, ám e jelzések nem jelennek meg következetesen. Nem túl szellemes, hogy Tigris Brown jelmeze hajaz a romániai rendőr egyenruhára. Egyszer jelenik meg a mobiltele-

fon, akkor is célszerűtlenül. Talán a jelmezek mutatnak valamit napjaink csiricsárságából.

A Koldusoperának van egy drámai vonulata, ami hiányzik az előadásból, ahogy a humor is. A kettő erősítene egymást, megjelenne az, amit brechti színháznak nevezünk. A ritmustalanság is a drámaiság rovására megy. Mind a jelenetek, mind a váltások dinamikája hiányos, színpadi feszültségről szó sincs. Az elidegenítő színház távolságtartása átment felületességbe, a színészek mintha csak illusztrálnák a szöveget. Holott a Koldusopera a társadalmi gondokon túl emberekről is szól. Más kérdés, milyen minőségűek ezek az emberek. Életre-halálra harcolnak, a bosszú vezérli a cselekedeteiket. Kisserű a bosszú, mert kisserű, kapzsi emberekről van szó.

Mit játszanak? Babarczy tudja, mi a Koldusopera tétje, ez kiderül a momentumokból, melyek majdnem brechtiiek. De egyetlen gondolatsort sem visz végig. Történetet látok, úgy eljátszva, hogy nem vagyok kénytelen a következményekre gondolni. Holott a darab attól elsősorban dráma, hogy a történetnek következményi vannak az egyénekre és a társadalomra.

Leginkább Kányádi Szilárd alakítása közelít a brechti figurához, rokonszenves, gátlástalan, néha érzem, veszélyes lehet. Inkább kedves csirkefogó, mint sorozatgyilkos, de olyan figura, akivel nem szeretnék este találkozni a sikátorban. A Kocsma Jennyt alakító Kovács Nikolett játékában is felsejlik valami a szerep lényegéből. A többiek megpróbálják elénekelni a nehéz partitúrát és tisztességgel felmondani a szöveget, néha szellemtelenül erőltetve a humort. Mintha nem Brecht többértű szerepelőit kellene megtestesíteniük, hanem egy mesejáték egysíkú figuráit. Nincs mélysége a játéknak. Hát ezért kedvetlenül tettem el a szatmáriak Koldusoperáját.

Szatmárnémeti Északi Színház –
Harag György Társulat

**Kurt Weill – Bertolt Brecht:
Koldusopera**

Fordította: Eörsi István
Rendező: Babarczy László
Díszlettervező: Szabó Anna
Jelmeztervező: Cselényi Nóra
Koreográfus: Bordás Attila
Zenei vezető: Manfrédi Annamária

Ötpercesek a monitoron

Korábban már mutattunk be rövid-filmeket, amelyeknek éppen tömörségük adja meg a kellő erőt. Általában ritkán gondolunk arra, hogy ilyen alkotásokat nézzünk meg, talán mert úgy véljük, nem adhat semmi újat egy hét-nyolc perces kisfilm, ez azonban – mint a következő három, a YouTube-on megkereshető és ingyenesen megtekinthető mű ismertetéséből remélhetően kiderül – tévedés. KUSTÁN MAGYARI ATTILA írása.

Hétköznapi hős: Sam

Kafka-novellák hangulatát viszszaadó kisfilm a francia Payetaprod Studio diákjai által alkotott *Sam*. Hőse egy fiatal srác, aki a hétköznapi papírtologató prototípusa: barna nadrágot és kék inget hord, kezében aktatáska, és egy irodaépületben dolgozik, feladata a munkaidő unalmas végigüldögélése. Mi sem természetesebb, hogy a főhős beleszeret egy kolléganőjébe, aki azonban – mint a többi hölgy és a társadalom általában – átnéz Samen.

Ha már a valóság így kitolt vele, Sam fantáziál egy sort. Miután egy robotokról szóló konferenciára megy be a déli pihenő alatt, elképzeleli, hogy a világ megáll és darabjaira hull, és az ő speciális készüléke tudja csak összerakni. Természetesen az a célja, hogy a kiszemelt nőt is megmentse. A mindössze kilenc perces rövidfilm utolsó pillanatai megmutatják, mi történik a fiatalember életében, valóság-e vagy sem, ami történt vele, és elnyeri-e a hősnő kegyeit.

Post It három főszereplője és a doboz a buszmegálló padján

Sam, a reménytelen animációs szerelmes

A megfelelő alkalom: Ragaszd

Az UNLV Spring Flicks filmfesztivál harmadik legjobb forgatókönyv díját kapta meg a *Post It (Ragaszd)*. A hét perces kisfilm egy buszmegállóban indít. Egy lányt látunk, aki a padon ülve olvas. Megérkezik egy vele egyidős, fiatal férfi, aki azonban nem ül le, hanem nagy kartondobozzal a kezében inkább megáll mellette. A lány ezt nem hagyja annyiban, megszólítja őt. Azt mondja, nevetséges, hogy nem ül le, a padon bőven van hely. Néhány perc alatt kihúzza az egyébként távolságtartó fiúból, hogy mit tartalmaz a nála levő doboz. Kiderül, hogy elhunyt édesanyja irodai felszerelését hozta el. Édesanyját nagyra tartja, vallja be a lánynak, mert mindig tudott szépeket mondani másokra. A lány szerint ezt most is megtehetné, csak a megfelelő alkalomra vágyik.

Amikor a lány barátja megérkezik, és némán lehuppan közéjük, a lány ragasztható papírt és írószert kér a frissen megismert fiútól. A papírra azt írja: „szép ing”, és barátjára ragasztja.

A következő percek megmutatják, hogyan válik az édesanyja egyik legjellegzetesebb tulajdonsága gyászoló fia tulajdonságává is – két idegen segítségével.

Orwell újratöltve: 2+2=5

Hét perc alatt el lehet mesélni társadalmunk egyik legnagyobb problémájának a történetét. A $2+2=5$, ami jó eséllyel George Orwell 1984 című, a totalitárius államot bemutató regényének egy momentumára utal, pontosan erre vállalkozik, méghozzá sikerrel.

A történet egy osztályteremben zajlik. A gyerekek önfeledten zajonganak, míg a tanár meg nem érkezik. Rögtön csend lesz. A gyerekek felállnak, majd leülnek, de a tanár int, hogy maradjanak állva. Az iskolarádió szólal meg, az igazgató pedig bejelenti, hogy változások lesznek az intézményben.

A tanár megkezdte az órát. A táblára felírja, hogy $2+2=5$, a diákok pedig harsányan ismételtetik a képletet, míg egyikük meg nem kérdezi, hogy biztosan ez a helyes eredmény? A tanár azt mondja, ezt nem kérdőjelezheti meg, $2+2=5$. Egy másik diák is lázad. Feláll, és azt mondja, az eredmény mindig négy volt, hogyan lehetne öt? A tanár a táblára írtakra mutat, a diák azonban az ujjain mutatja be társainak, hogy miért van neki igaz.

A film következő percei számos következtetést megfogalmaznak. Kiderül, hogyan viszonyul az autoritás a lázadóhoz, és mit tesz az, aki csendben, de továbbra is lázad...

Kolozsvári Állami Magyar Színház

**Február 14-én, szombaton 19 órakor
nagyszínpad**

Friedrich Dürrenmatt:

Az öreg hölgy látogatása

Rendező: Tompa Gábor

**Február 17-én, kedden 20 órakor
stúdióterem**

Csipke

Rendező: Mezei Kinga

**Február 19-én, csütörtökön 20 órakor
stúdióterem**

Nona Ciobanu:

Aki elzárja az éjszakát

Rendező: Nona Ciobanu

16 +

www.biletmaster.ro

BERTOLT BRECHT — KURT WEILL

KOLDUSOPERA

John Gay *The Beggar's Opera* című műve nyomán

FORDÍTOTTA: Eörsi István

SZEREPLŐK: Kányádi Szilárd, Sándor Anna, Bessenyei István, Méhes Kati, Péter Attila Zsolt, Kovács Nikolett, Bogár Barbara, Rappert-Vencz Gábor, Nagy Orbán, Bodea Tibor, Varga Sándor, Frumen Gergő, Poszet Nándor, Marosszéki Tamás, Rózsa László, Bándi Johanna, László Zita, Gál Ágnes, Zákány Mihály, Tóth-Páll Miklós, Barakonyi Gergő m.v., Fodor Balázs József m.v.

VALAMINT: Fábry Zoltán, Gellén Orsolya, Ferenczik György, Liegner Zsolt, Balogh Géza

ZENEKAR: Manfrédi Annamária, Takács Ákos m.v., Sabo Marcel m.v., Nagy Dániel m.v., Török Csaba m.v., Didi Péter m.v.

RENDEZŐ: Babarczy László m.v.

DÍSZLETTERVEZŐ: Szabó Anna **JELMEZTERVEZŐ:** Cselényi Nóra m.v.

ZENEI VEZETŐ: Manfrédi Annamária **KOREOGRÁFUS:** Bordás Attila m.v.

RENDEZŐASSZISZTENS: Végh Balázs **KORREPETITOR:** Hencz József m.v.

ÜGYELŐ, SÚGÓ: Fábry Zoltán

BEMUTATÓ: 2014.11.23.

2014
h

Szatmárnémeti
Északi Színház
Harag György
Társulat

grafika: Burus Botond

Az előadás a berlini Suhrkamp Verlag GmbH & Co. KG, a bécsi Universal Edition AG.
és a budapesti HoFra ügynökségek hozzájárulásával jött létre.

A színház fenntartója:

Pályázati támogatóink:

Médiatámogatók:

